

Nr 142.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.; given Stockholms slott den 27 februari 1942.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över eklestistikärenden för denna dag samt Kungl. Maj:ts och kyrkomötets däri omnämnda skrivelser vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m., samt
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.

- Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Gösta Bagge.

Förslag

till

L a g**angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.**

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Fond, som utgör tillgång för avlöning av prästerskapet i visst pastorat, (prästlönefond) må i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, användas till bestridande av kostnad för nyodling, torrläggning eller annan värdebeständig grundförbättring av boställe, som utgör avlöningstillgång för prästerskapet i pastoratet, eller till inköp av fastighet.

Dylikt inköp må avse fastighet att förvaltas av pastoratet såsom löneboställe i enlighet med bestämmelserna i ekklesiastik boställsordning eller ock fastighet att förvaltas av stiftsnämnden på sätt nedan sägs.

2 §.

Skall fastighet inköpas att förvaltas såsom löneboställe för visst pastorat, skall förvärvet ske för pastoratets räkning. Vid meddelandet av lagfart å fånget skall anteckning ske i lagfartsprotokollet om fastighetens disposition samt om boställe, varifrån inköpsmedlen härröra.

3 §.

Till inköp av fastighet att förvaltas av stiftsnämnden må användas medel tillhörande prästlönefonder från två eller flera pastorat.

Prästlönefond, som skall användas till inköp av dylik fastighet, skall omhändertagas till förvaltning av stiftsnämnden för vederbörande pastorats räkning och ingå i en fond, benämnd stiftets prästlönejordsfond.

Prästlönejordsfond kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt inför domstol och annan myndighet söka, kära och svara.

De myndigheter, vilka äga föra talan för den till prästerskapets avlöning anslagna fasta egendomen, äga jämväl tala och svara i mål, som röra prästlönejordsfond.

4 §.

Förvärv av fastighet för medel från prästlönejordsfond skall ske för fondens räkning.

Sådan fastighet benämnes stifts prästlönefondshemman och förvaltas i enlighet med vad för allmänna kyrkohemman är eller varder stadgat.

5 §.

Avkastning av stifts prästlönefondshemman skall, efter avdrag av kostnaderna för förvaltningen, tillkomma de pastorat, av vilkas prästlönefonder medel använts till inköp av hemmanet, i förhållande till storleken av insatserna; och skola hemman, som utgöra en förvaltningsenhet, vid bestämmande av pastoratens andel i avkastningen anses såsom en enhet, ändock de förvärvats vid olika tillfällen.

Kostnad för förvaltningen må, där hemmanets avkastning icke lämnar tillgång därtill eller för åstadkommande av en i möjligaste mån jämn utdelning till pastoraten, förskjutas av kyrkofonden. Vad sålunda förskjutits skall jämte ränta gottgöras kyrkofonden av framdeles inflytande avkastning av hemmanet.

Pastorat tillkommande andel av avkastningen skall användas i enlighet med bestämmelserna om användningen av avkastning av tillgångar, vilka äro avsedda för avlöning av pastoratets prästerskap.

6 §.

Sker, i enlighet med vad särskilt stadgats, försäljning eller utbyte av stifts prästlönefondshemman, skall den behållna köpeskillingen eller mellangiften tillföras stiftets prästlönejordsfond och avkastningen disponeras på samma sätt som hemmanets avkastning.

I enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, må köpeskillingen eller mellangiften, när tillfälle därtill yppar sig, användas till grundförbättring av hemmanet eller till inköp av fastighet att tilläggas detsamma. Dylika medel må ock användas till grundförbättring av löneboställe eller till inköp av fastighet att förvaltas såsom löneboställe för pastorat, som är berättigat till andel i avkastningen av hemmanet; skolande i ty fall den andel, varefter pastoratet är berättigat till avkastning från hemmanet, i motsvarande mån nedsättas.

7 §.

Vid den omräkning av pastorats andelstal i stifts prästlönefondshemman, vartill föreskrifterna i 5 och 6 §§ föranleda, skall hänsyn tagas till den förändring, som värdet å hemmanet kan hava undergått efter detsammes inköp.

8 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

L a g

**om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1),
angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall
samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.**

Härigenom förordnas, att 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Till kyrklig jord räknas i denna lag dels i 1 § ecklesiastik boställsordning omförmälda prästgårdar och löneboställen (prästboställen) samt stiftens prästlönefondshemman ävensom biskopsgårdar, dels sådana boställen och andra fastigheter, vilkas avkomst ingår till kyrkofonden, dels fastigheter, som äro anslagna till bostad eller avlöning åt domkyrkosysslomän, dels ock den fasta egendom, som besittes av domkyrkor samt andra kyrkor i städer och på landet.

6 §.

Där, i — — — nämnda fond.

Sker utbyte — — — för pastoratet.

Om användningen av mellangift eller köpeskilling, som härrör från stifts prästlönefondshemman, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Huruledes, beträffande — — — Konungen förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

---

¹ Senaste lydelse av 1 §, se 1938: 733 och av 6 §, se 1936: 581.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 februari 1942.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge anmäler efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet den i statsrådsprotokollet för den 30 oktober 1941 senast omnämnda frågan om användande i vissa fall av prästlönefond m. m. och anför:

I skrivelse till kyrkomötet den 30 oktober 1941, nr 16, underställde Kungl. Maj:t kyrkomötet för yttrande vid skrivelsen fogade förslag till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.,
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),
- 3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

I skrivelse den 25 november 1941, nr 28, har kyrkomötet, under åberopande av kyrkolagsutskottets i ärendet avgivna betänkande, nr 29, förklarat sig icke hava något att erinra mot ifrågavarande fem lagförslag.

Under anhållan att senare få återkomma till de i Kungl. Maj:ts förenämnda skrivelse till kyrkomötet under 2), 4) och 5) angivna förslagen till ändringar i ecklesiastik boställsordning, prästlönerregleringslagen och kyrkofondslagen, i vilka författningar i annat sammanhang påkallas ytterligare ändringar, hemställer föredraganden härefter, att de under 1) och 3) i skrivelsen omnämnda förslagen till *lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.* samt *lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4*

januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. A. Charpentier.

BILAGOR:

Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 16, till kyrkomötet angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.; given Stockholms slott den 30 oktober 1941 . . . . . Bilaga 1.

Transumt av kyrkolagsutskottets betänkande, nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 16, angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m. Bilaga 2.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse, nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m. . . . . Bilaga 3.

Bilaga 1.

Nr 16.

Kungl. Maj:ts skrivelse till kyrkomötet angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.; given Stockholms slott den 30 oktober 1941.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ecklesiastikärenden för den 17 oktober 1941 och denna dag samt av protokollet i lagrådet för den 28 oktober 1941 vill Kungl. Maj:t härmed inhämta kyrkomötets yttrande över härvid fogade förslag till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.,
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),
- 3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

GUSTAF.

Gösta Bagge.

Förslag

till

L a g**angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.**

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Fond, som utgör tillgång för avlöning av prästerskapet i visst pastorat, (prästlönefond) må i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, användas till bestridande av kostnad för nyodling, torrläggning eller annan värdebeständig grundförbättring av boställe, som utgör avlöningstillgång för prästerskapet i pastoratet, eller till inköp av fastighet.

Dylikt inköp må avse fastighet att förvaltas av pastoratet såsom löneboställe i enlighet med bestämmelserna i ecklesiastik boställsordning eller ock fastighet att förvaltas av stiftsnämnden på sätt nedan sägs.

2 §.

Skall fastighet inköpas att förvaltas såsom löneboställe för visst pastorat, skall förvärvet ske för pastoratets räkning. Vid meddelandet av lagfart å fånget skall anteckning ske i lagfartsprotokollet om fastighetens disposition samt om boställe, varifrån inköpsmedlen härröra.

3 §.

Till inköp av fastighet att förvaltas av stiftsnämnden må användas medel tillhörande prästlönefonder från två eller flera pastorat.

Prästlönefond, som skall användas till inköp av dylik fastighet, skall omhändertagas till förvaltning av stiftsnämnden för vederbörande pastorats räkning och ingå i en fond, benämnd stiftets prästlönejordsfond.

Prästlönejordsfond kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt inför domstol och annan myndighet söka, kära och svara.

De myndigheter, vilka äga föra talan för den till prästerskapets avlöning anslagna fasta egendomen, äga jämväl tala och svara i mål, som röra prästlönejordsfond.

4 §.

Förvärv av fastighet för medel från prästlönejordsfond skall ske för fondens räkning.

Sådan fastighet benämnes stifts prästlönefondshemman och förvaltas i enlighet med vad för allmänna kyrkohemman är eller varder stadgat.

5 §.

Avkastning av stifts prästlönefondshemman skall, efter avdrag av kostnaderna för förvaltningen, tillkomma de pastorat, av vilkas prästlönefonder medel använts till inköp av hemmanet, i förhållande till storleken av insatserna; och skola hemman, som utgöra en förvaltningsenhet, vid bestämmande av pastoratens andel i avkastningen anses såsom en enhet, ändock de förvärvats vid olika tillfällen.

Kostnad för förvaltningen må, där hemmanets avkastning icke lämnar tillgång därtill eller för åstadkommande av en i möjligaste mån jämn utdelning till pastoraten, förskjutas av kyrkofonden. Vad sålunda förskjutits skall jämte ränta gottgöras kyrkofonden av framdeles inflytande avkastning av hemmanet.

Pastorat tillkommande andel av avkastningen skall användas i enlighet med bestämmelserna om användningen av avkastning av tillgångar, vilka äro avsedda för avlöning av pastoratets prästerskap.

6 §.

Sker, i enlighet med vad särskilt stadgats, försäljning eller utbyte av stifts prästlönefondshemman, skall den behållna köpeskillingen eller mellangiften tillföras stiftets prästlönejordsfond och avkastningen disponeras på samma sätt som hemmanets avkastning.

I enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, må köpeskillingen eller mellangiften, när tillfälle därtill yppar sig, användas till grundförbättring av hemmanet eller till inköp av fastighet att tilläggas detsamma. Dylika medel må ock användas till grundförbättring av löneboställe eller till inköp av fastighet att förvaltas såsom löneboställe för pastorat, som är berättigat till andel i avkastningen av hemmanet; skolande i ty fall den andel, varefter pastoratet är berättigat till avkastning från hemmanet, i motsvarande mån nedsättas.

7 §.

Vid den omräkning av pastorats andelstal i stifts prästlönefondshemman, vartill föreskrifterna i 5 och 6 §§ föranleda, skall hänsyn tagas till den förändring, som värdet å hemmanet kan hava undergått efter detsammas inköp.

8 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

L a g

om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning
den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas, att 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1. §.

Till boställen — — — till prästänkesäte.

Boställe, som — — — allmänt kyrkohemman.

Om den fasta egendom, som inköpes av medel tillhörande prästlönefonder från två eller flera pastorat och som benämnes stifts prästlönefondshemman, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Förslag

till

L a g

**om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1)
angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall
samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.**

Härigenom förordnas, att 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Till kyrklig jord räknas i denna lag dels i 1 § ecklesiastik boställsordning omförmälda prästgårdar och löneboställen (prästboställen) samt stiftens prästlönefondshemman ävensom biskopsgårdar, dels sådana boställen och andra fastigheter, vilkas avkomst ingår till kyrkofonden, dels fastigheter, som äro anslagna till bostad eller avlöning åt domkyrkosysslomän, dels ock den fasta egendom, som besittes av domkyrkor samt andra kyrkor i städer och på landet.

6 §.

Där, i — — — nämnda fond.

Sker utbyte — — — för pastoratet.

Om användningen av mellangift eller köpeskilling, som härrör från stifts prästlönefondshemman, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Huruledes, beträffande — — — Konungen förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

---

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1938: 733 och av 6 § se 1936: 581.

Förslag

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27)
om reglering av prästerskapets avlöning.**

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

22 §.

1. Blir prästgård — — — för pastoratet.
2. Fond, som — — — av domkapitlet. Om användning av fond, som är prästlönetillgång för visst pastorat, till grundförbättring av löneboställe eller till inköp av fastighet är särskilt stadgat.
3. Det åligger — — — föregående år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

---

¹ Senaste lydelse se 1932: 405.

Förslag

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932
(nr 404) om kyrkofond.**

Härigenom förordnas, att 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

Därest av — — — sådant överskott.

Vad nu stadgats om behållna avkastningen av prästlönetillgångar, som förvaltas av pastorat, gälle ock pastoratet tillkommande andel av avkastningen från stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman.

7 §.

Om för gäldande av pastorats prästlönekostnader under året åtgår högre belopp än som täckes dels av avkastningen av pastoratets prästlönetillgångar och av pastoratet tillkommande andel av avkastningen från stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman — med undantag som i 4 § sägs — dels ock därutöver av ett belopp, motsvarande en uttaxering för skattekrona inom pastoratet av det öretal, Konungen för året bestämmer, äger pastoratet för vad ytterligare erfordras erhålla tillskott av kyrkofonden, dock ej för gäldande av lönebelopp, som pastoratet enligt 9 eller 10 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning särskilt förbundit sig att utgöra.

Vid bestämmande av tillskott, som nu sagts, skall löneboställes avkastning tagas i beräkning med belopp, som fastställts med tillämpning av 9 § (löneboställets normalavkastning), avkastningen av fond, som förvaltas av pastorat, beräknas till den procent av fondens kapital, som Konungen med hänsyn till de allmänna ränteförhållandena bestämmer, samt pastorat tillkom-

¹ Senaste lydelse av 7 § se 1935: 526.

mande andel av avkastningen av stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman upptagas till det belopp, vartill denna andel för näst föregående räkenskapsår uppgått.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1943.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 17 oktober 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge, anför efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet:

Under 62 § i 1910 års ecklesiastika boställsordning — numera ersatt av 1932 års ecklesiastika boställsordning — inrymdes stadganden om försäljning i viss, mera begränsad omfattning av jord, varå boställsordningen vore tillämplig, d. v. s. all den fasta egendom, som anslagits till bostad eller avlöning åt prästerskapet i territoriella församlingar, prästänkesäten och fastigheter, vilkas avkomst inginge till prästerlig löneregleringsfond. I samband med antagandet av 1910 års boställsordning uttalade riksdagen, att stor varsamhet borde iakttagas, då det gällde att i penningar med deras mera osäkra värde förvandla fast egendom, vars värde vore av mera bestående natur. Alltsedan frågan om utvidgande av möjligheterna till försäljning av kyrklig jord uppkommit, har, med beaktande av nämnda uttalande, i skilda sammanhang dryftats spørsmålet om främjande av en ordning, varigenom köpeskillingsmedel, som inflyta vid sådana försäljningar, kunna återplaceras i fast egendom eller annan värdebeständig valuta.

**1925 års kyrkomöte. 1926 års riksdag
och kyrkomöte.**

Efter det utredning igångsatts rörande möjligheten för innehavare av lägenheter å ecklesiastik jord att friköpa sina lägenheter, anhöll sålunda 1925 års kyrkomöte i skrivelse nr 51, att Kungl. Maj:t täcktes i samband med nämnda undersökning låta utreda, huruvida och på vad sätt de inflytande försäljningsmedlen från sådan jord kunde, med tryggande av pastoratens rätt att disponera avkomsten såsom prästerlig avlöningstillgång, användas för inköp av annan jord, framför allt skogbärande mark, samt för riksdagen och kyrkomötet framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

När Kungl. Maj:t till 1926 års riksdag och kyrkomöte framlade förslag till lag angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt, innebärande en utvidgning av

möjligheten för lägenhetshavare att förvärva kyrklig jord, var därmed icke förbundet något förslag i den av 1925 års kyrkomöte väckta frågan. De spörsmål, som här skulle utredas, hade nämligen visat sig vara av så komplicerad natur, att utredningen då icke kunnat slutföras. I sitt av riksdagen (skrivelse nr 329) godkända utlåtande (nr 30) anförde andra lagutskottet, till vars behandling lagförslaget överlämnats, beträffande förevarande fråga, att då försäljning av kyrklig jord givetvis komme att, därest lagförslaget antoges, äga rum i större omfattning än dittills, utskottet ville framhålla önskvärdheten av att bestämmelser snarast måtte åvägbringas i syfte att inflytande medel måtte kunna placeras i värdebeständigare valuta, varvid i första hand borde förekomma inköp av skogbärande mark.

Samma fråga upptogs till behandling i två vid 1926 års kyrkomöte väckta motioner (nr 22 och 34). I skrivelse nr 18, vari kyrkomötet godkände ovan nämnda lagförslag, förklarade sig kyrkomötet beträffande nyssnämnda fråga, med hänsyn bland annat till det outredda skick, vari frågan då befunne sig, endast böra angiva några huvudsakliga synpunkter, vilka enligt kyrkomötets förmenande borde komma i betraktande vid utförandet av den i utsikt ställda utredningen. Inledningsvis framhöll därvid kyrkomötet, att sambandet mellan de lokala kyrkliga avlöningstillgångarna och de kyrkliga primärkommunerna fortfarande borde uppehållas. I anslutning härtill borde vederbörande kommuner själva, därest så visade sig möjligt, efter medgivande av domkapitlet ombesörja inköp av ny jord. I de fall beloppen av försäljningsmedel från varje pastorat vore för små, för att för dem skulle kunna inköpas jord för det särskilda pastoratet, borde försäljningsmedlen sammanföras till stiftsfonder och domkapitlet leda eller omhänderväsa denna medelsplacering. Därmed tog kyrkomötet avstånd från bildandet av en hela landet omfattande försäljningsmedelsfond, vilket ifrågasatts i den ena motionen.

1927 års prästlöne regleringssakkunniga.

De sakkunniga, som år 1927 tillsattes för utredning av frågan rörande nya grunder för lagstiftningen om prästerskapets avlöning samt dispositionen och förvaltningen av prästlönejorden, hade även att behandla frågan om ytterligare utvidgning av möjligheterna till försäljning av kyrklig jord och i samband därmed spörsmålet om köpeskillingsmedlens placering på ett eller annat sätt i värdebeständig valuta. I sitt år 1929 avgivna betänkande (statens offentliga utredningar 1929: 39) framlade nämnda sakkunniga, utom bland annat förslag till en centraliserad förvaltning av prästlönejorden och till försäljning av jorden i större utsträckning än dittills skett, jämväl förslag till placering av försäljningsmedel från prästlönebo-ställen i skogsfastigheter. Enligt förslaget skulle för sådant ändamål dylika försäljningsmedel och lokalt förvaltade prästlönefonder ingå till en särskild bildad, för riket gemensam fond, benämnd *prästlönejordsfonden*. För fon-

dens medel skulle skogsfastigheter inköpas. Fastighetsförvärven skulle ske i fondens namn och fonden för möjliggörande härav givas ställningen såsom särskilt bildat rättssubjekt.

1931 års prästlöneregleringssakkunniga.

Nyssberörda, av 1927 års sakkunniga behandlade frågor gjordes till föremål för ytterligare utredning genom år 1931 tillkallade sakkunniga, vilka i sitt betänkande med förslag till prästlönelag m. m. (statens offentliga utredningar 1931: 25) förklarade sig icke kunna biträda det i 1929 års betänkande framställda förslaget om placering av fonder i värdebeständig valuta, enär nämnda förslag icke kunde förenas med den av 1931 års sakkunniga föreslagna decentraliserade förvaltningen av prästlönetillgångarna. Enligt de sakkunnigas mening borde det överlämnas åt pastora-ten, vilka föreslagits skola omhändervärd förvaltningen av prästlönejorden, att taga initiativ till placering av nu angivet slag.

1932 års riksdag och kyrkomöte.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 187 till 1932 års riksdag, som beträffande förvaltningen av prästlönejorden byggde på den av 1931 års sakkunniga förordade decentraliseringsprincipen, godkändes de sakkunnigas uttalande beträffande placeringen av prästlönefonder i värdebeständig valuta.

I försäljningsfrågan föreslog Kungl. Maj:t en utvidgning av möjligheterna till försäljning av den kyrkliga jorden.

Sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet, till vars behandling propositionen överlämnades, yttrade i denna fråga följande:

Att de prästerliga lönetillgångarna varit placerade i fast egendom förklarade, att de, ehuru till stor del härrörande från 1000- och 1100-talen, kunnat bevaras till våra dagar med bibehållet värde. Utvecklingen hade emellertid, särskilt under senare tid medfört, att en del av prästlönejorden kommit att utbytas mot penningfonder. De nu föreliggande förslagen om utvidgad möjlighet till försäljning av kyrklig jord komme sannolikt att befördra denna utveckling. Det vore därför av vikt, att frågan om de uppstående fondernas placering i värdebeständig valuta snarast vunne sin lösning. De i propositionen föreslagna bestämmelserna lämnade visserligen det enskilda pastoratet möjlighet att efter inhämtande av domkapitlets tillstånd placera avlösningsfond i fast egendom, men dessa bestämmelser vore enligt utskottets mening icke tillfyllest. Även om ett pastorat ibland kunde med tillgångarna i en liten fond inköpa ett jordområde för att därmed arrondera sitt boställe, måste nämligen möjlighet till lämplig placering av smärre fonder i fast egendom i de flesta fall saknas. Utskottet ansåge det därför vara angeläget, att möjlighet bereddades till gemensam förvaltning av ett flertal fonder. En sådan gemensam förvaltning kunde lämpligen anförtros åt stiftsnämnderna. Dessa borde för de sammanförda fonderna företrädesvis inköpa lämpligt belägna skogsegendomar och förvalta dessa på avkomstgivande sätt samt redovisa avkastningen till vederbörande pastorat. I enlighet med det anförda föreslog utskottet, att Kungl. Maj:t skulle äga föreskriva, att viss fond eller visst

slag av fonder skulle förvaltas av stiftsnämnden för pastoratens räkning. Därjämte borde uttryckligen stadgas, att sådana fondmedel skulle, där ej särskilda förhållanden annat föranledde, placeras i fast egendom eller på annat lika betryggande sätt. De ytterligare föreskrifter, som erfordrades angående sådan placering och förvaltningen av inköpt egendom, borde där- emot meddelas av Kungl. Maj:t.

Med bifall till en vid utskottsutlåtandet fogad reservation, i vilken uttalades, att frågan om placeringen av prästlönefonder icke vore så utredd och klarlagd, att slutlig ställning till densamma kunde tagas, beslöt emellertid riksdagen (skrivelse nr 361) att *dels* antaga propositionen i nu förevarande avseende, *dels ock* hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning och för riksdagen framlägga förslag angående placering av prästlönefonder i fast egendom, företrädesvis skogsegendom, eller annan värdebeständig valuta. Likaledes antog riksdagen den av Kungl. Maj:t föreslagna utvidgningen av möjligheterna till försäljning av kyrklig jord.

1932 års kyrkomöte gjorde i skrivelse nr 2 med godkännande av de framlagda lagförslagen enahanda hemställan som riksdagen beträffande prästlönefondernas placering.

Den 7 september 1933 anbefalldes Kungl. Maj:t kammarkollegiet att verkställa utredning och avgiva förslag, som i berörda riksdags- och kyrkomöteskrivelser avsåges.

1934 års kyrkomöte.

Jämväl vid 1934 års kyrkomöte blev frågan om prästlönefonders placering i fast egendom i anledning av en av biskopen Rodhe väckt motion (nr 4) föremål för överläggningar. Motionären anhöll, att kyrkomötet hos Kungl. Maj:t måtte göra framställning om åtgärders vidtagande så skyndsamt som möjligt i syfte att underlätta eller möjliggöra dylik placering. I motionen uttalades bland annat, att försäljningsmedel eller andra kontanta avlöningstillgångar från flera olika pastorat borde sammanföras och för dessa medel inköpas större skogsområden, vilkas behållna avkastning skulle i proportion efter de insatta medlens storlek fördelas å pastoraten. När fonderna inom visst pastorat nått en viss storlek, borde pastoratet vara skyldigt att avstå från förvaltningen av medlen, vilka antingen ensamma eller tillsammans med andra pastorats motsvarande lönetillgångar skulle användas till inköp av fast egendom. Det syntes ligga närmast till hands, att lösningen av denna fråga skedde efter de riktlinjer, som uppdragits inom sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet vid 1932 års riksdag.

Kyrkolagsutskottet, till vars handläggning motionen hänsköts, hemställde (betänkande nr 12), under hänvisning till bland annat den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen, att motionen icke måtte föranleda någon kyrkomötets vidare åtgärd. Efter att hava betonat vikten av att åtgärder vidtoges i syfte att befordra prästlönefonders och andra ecklesiastika pen-

ningfonders placering i en värdebeständigare valuta än penningar och värdepapper yttrade utskottet bland annat följande:

I detta avseende kommer naturligtvis fast egendom i första rummet i fråga. Under den tidigare diskussionen i ämnet har ofta, liksom i motionen, framhållits, att skogsmark företrädesvis borde väljas såsom placeringsobjekt för ifrågavarande medel. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att det icke alltid är lätt att finna skogsmark, som salubjudes för ett godtagbart pris och som samtidigt lämnar utsikt till en omedelbar och jämn avkastning. Man bör icke heller överskatta skogsmarkens värdebeständighet; även denna marks värde beror i icke ringa grad på konjunkturerna och dessutom också på den av teknikens utveckling beroende användning trä erhåller i produktionen. Utskottet är emellertid, oaktat sålunda framförda betänkligheter i frågan, dock i stort sett ense med motionären, såsom förut framhållits, angående önskvärdheten av placering av kyrkans medel i fast egendom, jämväl skogsmark.

Emellertid kan utskottet icke giva sin anslutning åt den av motionären framförda tanken, att pastoraten skulle kunna mot deras vilja åläggas att lämna från sig av dem förvaltade fonder, vilka i stället skulle, placerade i fast egendom, förvaltas av stiftsnämnderna. Ett sådant tvång mot pastoraten strider mot den år 1932 antagna lydelsen av 22 § 2 mom. prästlönereglingslagen, enligt vilken fond, som är prästlönetillgång för pastorat, skall förvaltas av pastoratet, ävensom mot de grundsatser, på vilka 1932 års boställsreform vilar.

Utskottet hyser också den förhoppningen, att de i motionen framförda önskemålen skola låta sig förverkliga utan några som helst tvångsåtgärder. Redan nu finnes enligt nyss nämnda paragraf i prästlönereglingslagen möjlighet för pastorat att efter tillstånd av domkapitlet, som övar tillsyn över fondförvaltningen, placera sina fonderade medel i fast egendom, och även i 6 § andra stycket kyrkliga försäljningslagen finnes ett stadgande, som möjliggör åtgärder i samma riktning.

Däremot äro enligt utskottets mening sådana åtgärder påkallade, som bereda pastorat, vilka vart för sig äga smärre fonder, möjlighet att i smidiga former och under stiftsnämndens medverkan och tillsyn sammanföra dessa fonder för att söka ett gemensamt värdebeständigt placeringsobjekt för dem. Det kan förväntas, att stiftsnämnderna, som hittills varit upptagna av boställsordningens förvaltningsmässiga genomförande, komma att stimulera pastoraten i denna riktning. I synnerhet då inom något pastorat större fondbildningar eljest skulle uppstå, synes det böra tillkomma stiftsnämnderna att göra sitt inflytande enligt 1 § stiftsnämndsinstruktionen gällande för medlens användande på sätt som ovan sagts.

Kyrkomötet biföll vad utskottet hemställt.

Första lagutskottet vid 1939 års lagtima riksdag.

Vid 1939 års lagtima riksdag uttalade första lagutskottet (betänkande nr 30) vid behandling av motioner rörande storleken av procentsatsen i 7 § andra stycket kyrkofondslagen önskvärdheten av att den av 1932 års riksdag begärda utredningen angående placering av prästlönefonder i fast egendom eller annan värdebeständig valuta snarast möjligt fullföljdes.

Kammarkollegiets förslag 1940.

Den 3 juli 1940 avgav kammarkollegiet den anbefallda utredningen och framlade därvid förslag till huvudgrunder för en lösning av den föreliggande frågan. Förslaget har i huvudsak följande innehåll:

Samtliga prästlönefonder skola inlevereras till kyrkofonden, dock att av praktiska skäl smärre fonder upptill 2,000 à 3,000 kronor undantagas från levereringsskyldighet. Beträffande sistnämnda fonder, som sålunda skola kvarbli under pastoratens förvaltning, bör föreskrivas, att viss del av avkastningen skall läggas till kapitalet. För tillförsäkrande åt pastoraten av värdebeständig valuta införes en anordning i anslutning till bestämmelserna i lagen den 9 december 1938, nr 732, angående särskilda grunder för klockar- och organistlöns bestämmande samt om dispositionen av de till klockar- och organisttjänst hörande avlöningstillgångar. Kyrkofonden tillförd lokal avlöningstillgång skall sålunda efter verkställd uppskattning omsättas i areal åkerjord (boställskapital). Boställskapital skall förklaras äga samma natur, som det boställe, varifrån det härflutit. För boställskapetlet ansvarar kyrkofonden, varur till pastoratet årligen skall utgå ett belopp motsvarande den för året å boställskapetlet belöpande avkastning (boställsränta). För kyrkofondens medel skola inköpas fastigheter. Kyrkofondens nyinvesteringar i fastigheter böra helt motsvara de från pastoraten inlevererade boställskapitalen, men även likvidmedel härrörande från kyrkofondens egna fastigheter (allmänna kyrkohemman, biskopshemman och klockarhemman) böra investeras i fastigheter. De för kyrkofondens medel förvärvade fastigheterna skola förvaltas och disponeras såsom allmänna kyrkohemman. Med undantag av själva penningförvaltningen, som tillkommer statskontoret såsom förvaltare av kyrkofonden, skall all övrig av fondernas indragning till kyrkofonden föranledd redovisning och förvaltning åligga de särskilda stiftsnämnderna. Dessa skola sålunda övervaka inlevereringen av fonderna till statskontoret samt hålla bokföring över dessa fonder, verkställa uppskattning till åker av fonderna, fastställa boställskapital och avkastningsprocent, uträkna och i avräkningslängd med kyrkofonden tillgodoföra pastoraten avkastningen å boställskapitalen. Vidare skall det åligga stiftsnämnderna att, utom själva förvaltningen av fastigheterna, var i sin ort verkställa utredning samt till Kungl. Maj:t avgiva förslag till inköp av fastigheter.

Ifrågavarande prästlönetillgångar skola emellertid även kunna placeras lokalt, antingen på det sätt att fastighet inköpes för att förvaltas såsom löneboställe för pastoratet eller ock så att smärre fonder användas till grundförbättring å respektive boställe, såsom skogsplantering, uppodling eller sådana arbeten, som avses i 3 kap. 3 § andra stycket i reglementet för eklestastik medelsförvaltning. Dylig användning bör kunna äga rum såväl innan fonderna inlevererats till kyrkofonden som genom återbäring till pastoratet av tidigare inlevererade medel.

Fastigheter, som inköpas för kyrkofondens räkning, skola förvärfvas av och lagfaras för Kungl. Maj:t och kronan. De lokalt inköpta fastigheterna skola äga enahanda natur och disponeras på samma sätt som det boställe, varifrån inköpsmedlen härflutit, och det skall ankomma på Kungl. Maj:t att i varje särskilt fall bestämma, vilket rättssubjekt skall förvärva fastigheten.

Nu gällande ordning.

I 6 § andra stycket kyrkliga försäljningslagen av år 1927 enligt dess lydelse efter lagändring den 30 augusti 1932 stadgas, att, därest utbyte eller försäljning sker av prästboställe, som utgör avlöningstillgång för visst pastorat, den behållna mellangiften eller köpeskillingen, där ej Kungl. Maj:t annorlunda förordnar, skall fonderas och fonden utgöra prästlönetillgång för pastoratet. I ett mycket obetydligt antal fall har Kungl. Maj:t efter framställning av vederbörande pastorat lämnat sitt medgivande till att dylika försäljningsmedel finge användas till inköp av fastighet. Kungl. Maj:t plägar därvid föreskriva, att sådan fastighet, som antager karaktären av prästlöneboställe, skall lagfaras för Kungl. Maj:ts och kronans räkning med särskild anteckning om inköpsmedlens natur.

Vidare är stadgat i 22 § 2 mom. prästlöneregeringslagen av år 1910, sådant detta lagrum lyder enligt lag den 30 augusti 1932, att fond, som är prästlönetillgång för visst pastorat, skall förvaltas av pastoratet och att sådan fond skall göras räntebärande på sätt om omyndigs medel är föreskrivet. Vill pastoratet placera fondmedel på annat sätt, skall pastoratet inhämta tillstånd därtill av domkapitlet. Också i ett mycket obetydligt antal fall synes domkapitel ha lämnat tillstånd till fonds placering i fastighet. Sådan fastighet antager emellertid ej karaktären av prästlöneboställe. Vid avräkningen mellan kyrkofonden och pastoratet om bidrag ur kyrkofonden till prästerskapets avlöning räknas sådan avlöningstillgång fortfarande såsom prästlönefond.

Genom tillkomsten av 1932 års lagändringar har sålunda frågan om placering av prästlönefonderna i värdebeständig valuta icke förts framåt mot en lösning, som motsvarar de lagstiftande makternas intentioner på detta område. I stort sett synes något intresse för frågan icke hava visats från pastoratens sida. *Stiftsnämnden i Lund* har härom anfört följande:

Stiftsnämnden har på allt sätt sökt medverka till att prästlönefonderna genom pastoratens försorg placeras i fast egendom. Särskilt har stiftsjägmästaren vid sina resor i stiftet sökt påverka kyrkoråden att påbörja verkställandet av dylika placeringar. Några nämnvärda resultat ha emellertid ej blivit följden därav. Med undantag av några få fall ha kyrkoråden ej visat någon förståelse för denna viktiga angelägenhet. Stiftsnämnden har velat framhålla detta särskilt med hänsyn till vad kyrkolagsutskottet vid 1934 års kyrkomöte framhållit, vid behandlingen av motion nr 4. Utskottet har bland annat framhållit, att stiftsnämnderna, som dittills varit upptagna av boställsordningens förvaltningsmässiga genomförande, förväntades komma att stimulera pastoraten att placera fondmedel i fast egendom. Stiftsnämnden har nu allenast att konstatera att detta ej varit möjligt.

Det torde här böra anmärkas, att enligt lagändring den 27 november 1936 6 § första stycket i den kyrkliga försäljningslagen erhållit sådan lydelse, att där utbyte eller försäljning äger rum av fastighet, vars avkomst i sin helhet ingår till kyrkofonden, den behållna mellangiften eller köpeskillingen,

såvida ej annan disposition därav varder av Kungl. Maj:t föreskriven, skall överlämnas till nämnda fond. Dylika medel kunna alltså med Kungl. Maj:ts tillstånd användas till inköp av fastighet.

Lönfondernas storlek och uppkomst.

Det är ingalunda obetydliga belopp, som äro förvaltade såsom prästlönefonder. Enligt följande tablå över fondernas storlek och placering den 31 december 1940 uppgick fondernas sammanlagda belopp till ej mindre än 18,060,925 kronor och antalet pastorat, som förvaltade sådana fonder, till 1,207.

Tablå över av pastoraten förvaltade prästlönefonder den 31 december 1940.

Stift	Antal pastorat		Fondernas sammanlagda kapitalbelopp Kr.	Fondernas placering				
	Samtliga	Med prästlönefonder		Obligationer Kr.	Bankräkning Kr.	Lån till kommun Kr.	Lån till enskild mot in-teckning eller annan säkerhet Kr.	Fastighet Kr.
Uppsala . .	159	144	2,088,052	762,554	892,755	198,445	143,600	40,698
Linköping .	130	113	1,358,450	595,445	600,352	128,239	34,414	—
Skara . . .	116	110	1,205,643	452,200	437,166	209,206	107,071	—
Strängnäs .	108	92	1,099,309	471,139	336,852	125,730	165,588	—
Västerås . .	99	85	1,578,453	678,187	662,109	178,197	59,960	—
Växjö	144	142	1,811,931	438,419	949,515	315,194	—	108,803
Lund	219	185	2,231,288	81,097	1,583,097	552,835	14,259	—
Göteborg . .	126	105	1,554,547	374,300	834,445	317,592	28,210	—
Karlstad . .	77	66	2,118,319	1,033,601	743,244	338,274	3,200	—
Härnösand .	91	87	1,884,361	980,529	528,249	244,028	131,555	—
Luleå	56	47	950,777	426,150	383,454	141,173	—	—
Visby	31	29	122,513	1,500	115,013	6,000	—	—
Stockholm .	19	2	107,282	85,980	21,302	—	—	—
	1,375	1,207	18,060,925	6,381,101	8,087,553	2,754,913	687,857	149,501

Prästlönefonderna hava uppkommit på olika sätt. I regel torde fonderna vara bildade av medel, lämnade i ersättning antingen för boställe tillhörig, försäld eller till allmänt ändamål upplåten mark eller ock för rätten att använda å boställe befintlig sten-, grus-, ler- eller torvtäkt. Fonderna kunna också hava uppkommit av ersättningsmedel för växande skog eller genom kapitalisering av behållen skogsavkastning. Ett mindre antal donationsfonder torde också finnas. Huru mycket av fonderna, som utgör vederlagsmedel för jord, är visserligen ej känt, men det torde på goda grunder kunna antagas, att det allra mesta utgör dylika medel.

Sedan Kungl. Maj:t den 17 januari 1941 bemyndigat chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla en sakkunnig för att inom departementet biträda med ytterligare utredning och avgiva förslag angående placering av prästlönefonder i fast egendom, företrädesvis skogsegendom, eller annan värdebeständig valuta, har åt kammarrådet H. Skoglund uppdragits att såsom sakkunnig verkställa ifrågavarande utredning. I anledning härav har Skoglund med skrivelse den 23 april 1941 avgivit utredning och förslag i ämnet.

Vid Skoglunds skrivelse hava fogats här nedan intagna fem lagförslag.

Förslag till lag angående användande av prästlönefond till grundförbättring av prästlöneboställe eller till inköp av fastighet samt om förvaltningen av sådan fastighet.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Fond, som utgör tillgång för avlöning av prästerskapet i visst pastorat, må efter Konungens bestämmande användas till bestridande av kostnad för nyodling, torrläggning eller annan värdebeständig grundförbättring av boställe, varifrån fonden härrör, eller till inköp av fastighet.

Dylikt inköp må avse fastighet att förvaltas av pastoratet såsom löneboställe i enlighet med bestämmelserna i ecklesiastik boställsordning eller ock fastighet att förvaltas av stiftsnämnden på sätt nedan sägs.

2 §.

Till inköp av fastighet, som skall utgöra löneboställe för visst pastorat, må användas allenast medel härrörande från boställe, som förvaltas av pastoratet.

Skall fastighet inköpas att förvaltas såsom löneboställe för visst pastorat, bör förvärvet ske för pastoratets räkning. Vid meddelandet av lagfart å fånget varde anteckning införd i lagfartsprotokollet om fastighetens disposition samt om boställe, varifrån inköpsmedlen härröra.

3 §.

Till inköp av fastighet att förvaltas av stiftsnämnden må användas prästlönetillgångar från två eller flera pastorat.

Prästlönetillgång, som skall användas till inköp av dylik fastighet, skall omhändertagas till förvaltning av stiftsnämnden för vederbörande pastorats räkning och ingå i en fond, benämnd stiftets prästlönejordsfond.

Prästlönejordsfond kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt inför domstol och annan myndighet söka, kära och svara.

De myndigheter, vilka äga föra talan för den till prästerskapets avlöning anslagna fasta egendomen, äga jämväl tala och svara i mål, som röra prästlönejordsfond.

4 §.

Förvärv av fastighet för medel från prästlönejordsfond skall ske för fondens räkning.

Sådan fastighet benämnes stifts prästlöneegendom och förvaltas i enlighet med vad för allmänna kyrkohemman är eller varder stadgat.

5 §.

Avkastning av stifts prästlöneegendom skall, efter avdrag av kostnader-na för förvaltningen, tillkomma de pastorat, av vilkas prästlönetillgångar medel använts till inköp av egendomen, i förhållande till storleken av be-rörda medel; skolande egendomar, som utgöra en förvaltningsenhet, vid bestämmande av pastoratens andel i avkastningen anses såsom en enhet, ändock de förvärvats vid olika tillfällen.

Kostnad för förvaltningen må, där egendomens avkastning icke lämnar tillgång därtill eller för åstadkommande av en i möjligaste mån jämn ut-delning till pastoraten, förskjutats av kyrkofonden. Vad sålunda förskjutits skall jämte ränta gottgöras kyrkofonden av framdeles inflytande avkast-ning av egendomen.

Pastorat tillkommande andel av avkastningen skall användas i enlighet med bestämmelserna om användningen av avkastning av tillgångar, vilka äro avsedda för avlöning av pastoratets prästerskap.

6 §.

Sker, i enlighet med vad särskilt stadgats, försäljning eller utbyte av stifts prästlöneegendom, skall den behålla köpeskillingen eller mellangiften till-föras stiftets prästlönejordsfond och avkastningen disponeras på samma sätt som egendomens avkastning.

Efter Konungens bestämmande må köpeskillingen eller mellangiften, när tillfälle därtill yppar sig, användas antingen till grundförbättring av egen-domen eller till inköp av fastighet att tilläggas densamma. Dylika medel må ock användas till grundförbättring av löneboställe eller till inköp av fas-tighet att förvaltas såsom löneboställe för pastorat, som är berättigat till andel i avkastningen av egendomen; skolande i ty fall den andel, varefter pastoratet är berättigat till avkastning från egendomen, i motsvarande mån nedsättas.

7 §.

Vid den omräkning av pastorats andelstal i stifts prästlöneegendom, var-till föreskrifterna i 5 och 6 §§ föranleda, skall hänsyn tagas till den föränd-ring, som värdet å egendomen kan hava undergått efter egendomens inköp.

8 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400).

Härigenom förordnas, att 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Till boställen — — — » — — — » — — — till prästänkesäte.

Boställe, som — — — » — — — » — — — allmänt kyrkohemman.

Om den fasta egendom, som inköpes av försäljnings- eller andra medel härrörande från löneboställen i två eller flera pastorat och som benämnes stifts prästlöneegendom, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.

Härigenom förordnas, att 1 och 6 §§ i lagen den 4 januari 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Till kyrklig jord räknas i denna lag dels i 1 § ecklesiastik boställsordning omförmälda prästgårdar och löneboställen (prästboställen) samt stiftens prästlöneegendomar ävensom biskopsgårdar dels sådana boställen och andra fastigheter, vilkas avkomst ingår till kyrkofonden, dels fastigheter, som äro anslagna till bostad eller avlöning åt domkyrkosysslomän, dels ock den fasta egendom, som besittes av domkyrkor samt andra kyrkor i städer och på landet.

6 §.

Där, i enlighet — — — » — — — » — — — nämnda fond.

Sker utbyte — — — » — — — » — — — för pastoratet.

Om användningen av mellangift eller köpeskillning, som härrör från stifts prästlöneegendom, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Huruledes, beträffande — — — » — — — » — — — » — — — » — — — Konungen förordnas.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, sid. 27) om reglering av prästerskapets avlöning.

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

22 §.

1. Blir prästgård — — — » — — — » — — — för pastoratet.

2. Fond, som — — — » — — — » — — — av domkapitlet.

3. Det åligger — — — » — — — » — — — föregående år.

4. Om användning av fond, som är prästlönetillgång för visst pastorat, till grundförbättring av prästlöneboställe eller till inköp av fastighet är särskilt stadgat.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

Härigenom förordnas, att 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

4 §.

Därest av — — — » — — — » — — — » — — — » — — — sådant överskott.

Vad nu stadgats om behållna avkastningen av prästlönetillgångar, som förvaltas av pastorat, gälle ock pastoratet tillkommande andel av avkastningen från stiftets prästlönejordsfond och prästlöneegendom.

7 §.

Om för gäldande av pastorats prästlönekostnader under året åtgår högre belopp än som täckes dels av avkastningen av pastoratets prästlönetillgångar och av pastoratet tillkommande andel av avkastningen från stiftets prästlönejordsfond och prästlöneegendom — med undantag som i 4 § sägs — dels och därutöver av ett belopp, motsvarande en uttaxering för skattekrona inom pastoratet av det öretal, Konungen för året bestämmer, äger pastoratet för vad ytterligare erfordras erhålla tillskott av kyrkofonden, dock ej för gäldande av lönebelopp, som pastoratet enligt 9 eller 10 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning särskilt förbundet sig att utgöra.

Vid bestämmande av tillskott, som nu sagts, skall löneboställes avkastning tagas i beräkning med belopp, som fastställts med tillämpning av 9 § (löneboställets normalavkastning), avkastningen av fond, som förvaltas av pastorat, beräknas till den procent av fondens kapital, som Konungen med hänsyn till de allmänna ränteförhållandena bestämmer, samt pastorat tillkommande andel av avkastningen av stiftets prästlönejordsfond och prästlöneegendom upptagas till det belopp, vartill denna andel för näst föregående räkenskapsår uppgått.

Över den sakkunniges förslag hava yttranden avgivits av samtliga *stiftsnämnder* och *domkapitel* ävensom av *domänstyrelsen*, *statskontoret* och *kammarkollegiet*.

Av dessa yttranden framgår att stiftsnämnderna och domkapitlen i allmänhet livligt tillstyrkt den sakkunniges förslag. Särskilt har framhållits, att förslaget anvisat en praktisk väg till frågans lösning. I den mån dessa myndigheter verkställt en jämförelse mellan detta förslag och kammarkollegiets förslag av år 1940, har den sakkunniges förslag tillerkänts ett bestämt företräde. Kammarkollegiet däremot har ansett den sakkunniges förslag icke vara lämpat att läggas till grund för en lagstiftning samt vidhållit sitt ovannämnda förslag. Statskontoret har ställt sig synnerligen tveksamt till tanken att utbyta prästlönefondernas nuvarande placeringssätt mot investering i fastigheter.

Jag övergår nu till att närmare redogöra för innehållet i förslaget samt yttrandena däröver.

Olika slag av placeringsobjekt.

Den sakkunnige har beträffande olika slag av placeringsobjekt anfört följande:

Den fortsatta utredningen rörande placeringen av prästlönetillgångar i värdebeständig valuta torde böra taga sikte å placering i fast egendom, som för ifrågavarande tillgångar torde vara det lämpligaste och på lång sikt det mest värdebeständiga placeringsobjektet. Inköp av aktier eller därmed jämförliga värdepapper torde icke annat än i undantagsfall böra komma i fråga. Den sistnämnda placeringen torde för övrigt redan med nu gällande lagstiftning efter medgivande av domkapitlet stå pastoraten till buds.

Prästerskapets lönetillgångar i fast egendom bestå i huvudsak av jordbruks- och skogsegendomar, och de organ som tillskapats för förvaltning av

och kontroll å lönetillgångarna hava utsetts med hänsyn tagen till kunnighet i skötseln av dylika egendomar. Den ecklesiastika fastighetsförvaltningen är sålunda redan inställd på jordbruk och skogsbruk, och utan tvivel är det ur alla synpunkter lämpligast, att den utökning av fastighetsbeståndet, som nu är ifrågasatt, kommer att avse samma slags egendomar som de nuvarande. Inköp av industrifastigheter eller bostadshus eller eljest fastigheter, vilkas huvudsakliga värde ligger i byggnaderna, torde i regel böra undvikas bland annat med hänsyn till den på längre sikt förhållandevis stora värdeminskning en byggnad undergår. Om sålunda placeringen av prästlönefonder i regel med större fördel synes böra ske i jordbruks- och skogs-egendomar, torde det icke vara uteslutet, att placering även i annan fastighet, exempelvis kvarn, såg eller kraftverk, i speciella fall kan vara fördelaktigt. Vid inköp av större skogskomplex torde icke kunna undvikas att icke blott jordbruk utan ibland även dylika industriella anläggningar medfölja köpet, vilka anläggningar det måhända kan i en del fall finnas vara i ekonomiskt hänseende fördelaktigt att bibehålla.

Vid inköp av fastigheter för fondmedel synes man i den föregående diskussionen om denna fråga främst haft i åtanke skogsmark. Utan att över-skatta skogsmarkens värdebeständighet — även denna marks värde beror, såsom 1934 års kyrkolagsutskott anfört, i icke ringa grad av konjunkturerna och av den på teknikens utveckling beroende användning trä erhåller i produktionen — torde utan tvivel skogsmark vara det förvaltningsobjekt, som anses bäst lämpa sig för myndighetsförvaltning och som i dylik förvaltning för närvarande lämnar den bästa förräntningen. Härutinnan torde vara tillräckligt att hänvisa till den omplacering av fastigheter från jordbruk till skogsbruk som äger rum beträffande statens domäner samt till det av domänstyrelsen redovisade driftsresultatet av dess fastighetsförvaltning. Enligt den officiella statistiken för domänverket år 1939 skulle sålunda jordbruksförvaltningen i medeltal för åren 1931—1935 lämna en förräntning av 1.7 procent av fastigheternas taxeringsvärde och för åren 1936—1939 av knappt 1 procent. För skogsförvaltningen redovisas för år 1939 utan bidrag ur den s. k. förnyelsefonden en förräntning av 2.54 procent på taxeringsvärdet och med bidrag ur förnyelsefonden 3.27 procent på taxeringsvärdet. I medeltal för åren 1934—1939 utgör sistnämnda procentsats icke mindre än 4.9 procent. Även beträffande de ecklesiastika boställena synes, av de av stiftsnämnderna avgivna årsberättelserna att döma, en märkbar skillnad med avseende å förräntningen föreligga mellan jordbruk och skogsbruk. Normalavkastningen beträffande jordbruken synes för flertalet stift för åren 1937—1939 icke hava överskridit 2 procent å taxeringsvärdet, under det avkastningsprocenten för boställsskogarna icke understigit 4 procent och till och med för vissa stift uppgått till 7, 8 å 9 procent å taxeringsvärdet.

Beträffande lönefondernas placering i jordbruksegendomar har den sakkunnige framhållit, att sådan placering under vissa förhållanden kunde vara fördelaktig och i jordbruksbygder ofta utgöra den enda placeringsmöjligheten. Det som talade emot en sådan placering vore de dryga kostnaderna för egendomarnas bebyggande. Detta torde emellertid vara ett tillfälligt förhållande — med tiden torde mera normala förhållanden inträda med avseende härå.

Samtliga stiftsnämnder och domkapitel ävensom aomänstyrelsen hava ej haft något att erinra mot förslaget i nu angivna avseende.

I sitt utlåtande har statskontoret i denna fråga anfört följande:

Statskontoret vill till en början erinra, att bland dess arbetsuppgifter ingår förvaltningen av en mängd fonder av olika slag. Större delen av dessa tjäna allmännyttiga ändamål, bland dem ett stort antal rent statliga ändamål av synnerlig vikt. Beträffande samtliga dessa fonder finnas föreskrifter meddelade rörande placering och förvaltning, i syfte att garantera medlens bevarande för all framtid och samtidigt det mått av avkastning, som med denna utgångspunkt är möjlig att ernå. I enlighet med nämnda föreskrifter placeras fondernas medel huvudsakligen i vissa ur säkerhetssynpunkt särskilt tillfredsställande obligationer, i kommunlån och i fastighetsinteckningar inom viss gräns av vederbörande taxeringsvärden. Likartade villkor gälla för penningplaceringarna hos kommuner och ett flertal penningförvaltande inrättningar, vilka skola tillgodose ändamål av synnerlig vikt. Fördelarna med ett sådant placeringssystem äro bland annat att medlen komma olika samhällliga ändamål tillgodo, samtidigt som de tjäna de speciella uppgifter, för vilka de i första hand äro avsedda. För detta slag av förvaltning erfordras en i jämförelse med fastighetsförvaltning begränsad och därför också föga kostsam administration.

Det synes statskontoret knappast riktigt att undandraga samhället de icke obetydliga belopp, prästlönefonderna representera. Ur social synpunkt torde för övrigt även kunna ifrågasättas, om det är lämpligt att landets, för egnahemsbildning och liknande strävanden behövlige jord i den omfattning, varom här är fråga, användes såsom placeringsobjekt. Statskontoret måste därför ställa sig synnerligen tveksamt till tanken att utbyta prästlönefondernas nuvarande placeringssätt mot investering i fastigheter. Det har för övrigt, såvitt statskontoret kan finna, icke visats, att möjlighet till dylikt förvärv i ens tillnärmelsevis tillräcklig omfattning föreligger. Det synes fastmer sannolikt, att tillgången på för dylikt ändamål lämpliga fastigheter för närvarande är ganska ringa.

Kammarkollegiet däremot synes här i stort sett vara ense med den sakkunnige. Emellertid ansåge kollegiet, att placering av fondmedel i bostadshus icke kunde utan vidare helt avvisas. Ur social synpunkt har, ej minst för närvarande, betonats nödvändigheten, att det allmänna understödde byggnadsproduktionen. I detta sammanhang kunde därför ej bortses från att i de stads- eller andra pastorat, från vilka försäljningsmedel härflöte för »byggnadstomter», ett förklarligt krav kunde resas på att de influtna medlen åtminstone i viss utsträckning erhöile en med dessa kommuners intressen förenlig placering. En placering i ren jordbruksegendom syntes kollegiet med hänsyn till byggnadskostnaderna vara förenad med vissa ekonomiska vanskligheter. Härtill komme angelägenheten att tillse, att jordbrukssociala synpunkter tillgodosåges och att det allmänna härvidlag ej uppträdde såsom konkurrent till sig själv och motarbetade de åtgärder, som statsmakterna ur just jordbrukssocial synpunkt vidtoge.

Lönefondernas placering.

Den sakkunnige har föreslagit, att prästlönefond i första hand borde placeras i fastighet att av pastoratet förvaltas såsom löneboställe. Karakteren av lönefonderna att vara vederlag för löneboställen inom pastoraten torde göra dylik placering, varigenom värdet å boställsjorden inom det särskilda pastoratet bibehölles oförminskat, särskilt ändamålsenlig.

Jämväl på annat sätt än genom inköp av jord syntes fonderna kunna användas till bibehållande av realvärdet å löneboställena inom respektive pastorat. Kammarkollegiet har sålunda i fråga om smärre boställsfonder ifrågasatt, huruvida de icke kunde disponeras och konsumeras för t. ex. skogsplantering, uppodling eller sådana grundförbättringar, som avsåges i 3 kap. 3 § andra stycket i reglementet för ecklesiastik medelsförvaltning den 15 februari 1935. Berörda bestämmelse talade om »täckdikning eller annan för löneboställets jordbruksdel eller skog gagnelig grundförbättring, som icke är att hänföra till löneboställets laga hus». Det torde hittills hava varit en med avseende å det kyrkliga fastighetsbeståndet allmänt antagen princip, att vederlagsmedel för jord icke borde användas till ändamål, som skulle innebära en kapitalkonsumtion. Sålunda hava försäljningsmedel icke ansetts böra användas till exempelvis boställes bebyggande. Detta kunde visserligen medföra en tillfällig värdeökning, motsvarande det nedlagda kapitalet, men i mån av byggnadernas fortskridande försämring inträdde en kapitalförstöring. Emot ovan angivna princip torde emellertid icke strida, att försäljningsmedel användes till sådana arbeten, som vore ägnade att medföra en för framtiden bestående värdeökning av bostället. Dylik placering av försäljningsmedel i det boställe, varifrån medlen härörde, syntes tvärtom synnerligen ändamålsenlig och lämplig, men att i vidare mån investera försäljningsmedel i förut befintligt boställe torde icke vara tillrådligt. Till arbeten, som medförde bestående värdeökning, torde kunna hänföras vattenavledning, torrläggning av vattensjuka marker samt nyodling, men knappast skogsplantering, då detta arbete måste tid efter annan förnyas, försåvitt icke genom skogsplanteringen t. ex. av flygsandsfält eller gamla kalmarker markens produktionsförmåga på ett bestående sätt ökades. Jämväl torde man kunna utgå ifrån, att en i enlighet med moderna metoder utförd täckdikning medförde en beständig värdeökning.

Det vore vidare nödvändigt att sammanföra fonder från flera pastorat för inköp av viss fastighet. Fondernas stora antal, deras jämförelsevis obetydliga belopp och bristen på lokalt placeringsobjekt medförde, att ett sammanförande måste tillgripas, om ändamålet skulle vinnas. Sådan fastighet, i vilken flera pastorat hade del, kunde ej förvaltas såsom löneboställe. Man bleve i stället nödsakad tillgripa en i viss mån centraliserad förvaltning. Någon annan förvaltningsmyndighet än stiftsnämnderna, som redan förvaltade för det prästerliga avlöningsväsendet gemensamma fastigheter, kunde knappast komma i fråga. Vid dylikt inköp torde i regel vara lämp-

ligast att lägga huvudvikten på anskaffande av större, huvudsakligen av skogsmark bestående egendomar, vilket bland annat ur synpunkten av en rationell och billig förvaltning vore en stor fördel.

Stiftsnämnderna och *domkapitlen* hava i sina avgivna yttranden i allmänhet tillstyrkt de riktlinjer för fondernas placering, som angivits i förslaget.

Stiftsnämnden i Västerås har beträffande placeringen av fondmedel i grundförbättring av redan befintligt löneboställe uttalat, att man här borde framgå med en viss försiktighet. Då det kunde synas önskvärt för många pastorat med blott mindre fonder att disponera dessa för grundförbättringar, funnes den faran, att dessa smärre fonder försvunne, utan att löneboställenas värde eller avkastning ökades. Enligt stiftsnämndens mening vore det nämligen svårt att med visshet beräkna en fastighets mervärde eller högre avkastning vid en verkställd grundförbättring. Fonderna borde allenast disponeras för sådana grundförbättringar, som obestriddt ökade fastighetens värde och avkastning.

Stiftsnämnden i Växjö har ifrågasatt om ej principen att i första hand placera lönefond i fastighet att förvaltas såsom löneboställe kunde tagas till intäkt för att genom förespeglningar om dylika framtida placeringar undanhålla stiftsnämnderna fondmedel, när tillfälle yppades till fördelaktigt inköp av större jordområde att förvaltas såsom prästlöneegendom.

Domkapitlet i Linköping har särskilt velat framhålla den väsentliga skillnaden mellan grundförbättring och nyförvärv av fastighet. En grundförbättring innebure en kapitalplacering, som samtidigt vore kapitalförbrukning och som i allmänhet icke omedelbart lämnade avkastning. Det kunde därför ifrågasättas, huruvida det icke endast undantagsvis borde förekomma, att kapital toges i anspråk för förbättringar, som enligt sunda affärsprinciper lämpligast borde bestridas genom att den årliga avkastningen toges i anspråk. Dylika kapitalplaceringar borde endast äga rum, när utredning visade, att placeringen bleve till avsevärt gagn och lämnade säker avkastning.

Domkapitlet i Stockholm har funnit, att, då den redan nu förefintliga möjligheten att placera fonder i fastigheter hittills icke utnyttjats i väntad omfattning, de närmaste åtgärderna nu borde inriktas på att stimulera kyrkligt-kommunala myndigheter att ägna intresse åt denna angelägenhet. Domkapitlet ifrågasatte därför, om det icke vore tillrådligt att avvakta erfarenheterna härifrån, innan man vidtog åtgärder för placering av fonderna genom stiftsnämndernas försorg.

Beslut om fastighetsinköp.

Den sakkunnige har föreslagit, att beslut om användning av prästlönefond till ändamål, varom nu vore fråga, borde förbehållas Kungl. Maj:t, som enligt nu gällande bestämmelser hade att meddela beslut om annan

användning av försäljningsmedel än deras fondering. Den förberedande utredningen borde ankomma på stiftsnämnderna, vilka icke blott själva med den kännedom ledamöterna kunde äga eller på olika sätt förskaffade sig om förekomsten av till inköp lämpliga egendomar hade att föreslå sådana inköp utan ock uppmana vederbörande kyrkligt-kommunala myndigheter att inkomma med förslag till sådan placering av prästlönefond.

Flertalet *stiftsnämnder* och *domkapitel* har icke haft något att erinra häremot. Åtskilliga stiftsnämnder hava i sina yttranden betonat vikten av skyndsamt handläggning av inköpsärendena, enär möjligheterna för verkställande av förmånliga inköp härigenom skulle kunna tillvaratagas.

Stiftsnämnden i Uppsala har härom anfört följande:

Traditionsskäl bjuda möjligen, att avgöranderätten lägges hos Kungl. Maj:t, men sakens natur torde ej kräva detta. Då det icke lärer komma att röra sig om ärenden av någon större ekonomisk räckvidd — åtminstone enligt nuvarande ekonomiska måttstock å samhällsekonomiska spörsmål — eller av mera invecklat slag, torde stiftsnämnderna kunna ombesörja dessa angelägenheter eller, om man önskar en för hela riket enhetlig praxis, kammarkollegiet. Proceduren bör bli enkel och snabb, enär en förvärvsmöjlighet ofta kan vara inskränkt till viss tid samt praktiska angelägenheter handhavande ej bör försvåras av en omständlig och tungrodd förvaltningsordning. Med hänsyn till den fortgående ansvällningen av statliga uppgifter måste det dock anses föga ändamålsenligt att i en ny lagstiftning besvara den högsta myndigheten med rena bagatellärenden, t. ex. användande av något hundratal kronor prästlönefondsmedel till ett vattenavledningsföretag å ett löneboställe m. m.

Stiftsnämnden i Västerås ger i sitt yttrande uttryck åt samma uppfattning som stiftsnämnden i Uppsala. Stiftsnämnden har sålunda ifrågasatt, huruvida det icke skulle kunna anförtros åt stiftsnämnderna att besluta i placeringsfråga, när det gällde mindre belopp. Förslagsvis har stiftsnämnden därvid framfört, att vid placering av lönefonder i grundförbättring av löneboställe sådan placering kunde av stiftsnämnden medgivas för belopp ej överstigande 5,000 kronor och att vid förvärv av fastighet att disponeras såsom löneboställe allenast stiftsnämndens medgivande vore erforderligt, därest fondplaceringen uppginge till högst 20,000 kronor.

Domkapitlet i Linköping hyser beträffande placeringen i grundförbättringar en motsatt mening, än den som stiftsnämnderna i Uppsala och Västerås givit uttryck åt. I varje särskilt fall borde Kungl. Maj:ts bifall inhämtas till sådan placering, detta främst med hänsyn till att dylik placering icke borde komma till stånd annat än när avsevärt gagn och säker avkastning vunnas.

Domkapitlet i Härnösand har framhållit, att i stiftet åtskilliga pastorat hava så betydande fonder, att skogsfastigheter av olika storleksordningar kunde förvärfvas av sådant pastorat. Om på detta sätt inköpt egendom förklarades såsom löneboställe, vore problemet härigenom till största delen löst.

Domkapitlet har vidare anført, att det utan våda syntes kunna anförtsros åt stiftsnämnden att efter skogsvärdering genom stiftsjägmästaren upptaga fastighet, som visats vara gravationsfri, bland pastoratets prästlönetillgångar.

Sättet för fondernas placering i fastigheter och fastighetsavkastningens disposition.

I sin utredning har *den sakkunnige* beträffande sättet för fondernas placering i fastigheter och fastighetsavkastningens disposition i huvudsak anført följande:

Pastoratens rätt att disponera avkomsten av fonderna kommer i de fall fond placeras i grundförbättringar å förut befintligt löneboställe eller i fastighet, som inköpes att utgöra löneboställe för pastoratet, utan vidare att avse avkomsten av de nyttigheter, som träda i stället för fonden.

Skola fonder från flera pastorat sammanslös och för dessa fonder inköpas fastighet att förvaltas av stiftsnämnden torde, då förmånen av omvandlingen av fonderna till värdebeständig valuta torde böra komma pastoraten till godo, ligga närmast till hands att låta pastoraten taga del av fastighetens avkastning i förhållande till deras insatser.

Såsom ovan nämnts har kammarkollegiet föreslagit, att pastoraten skola tillförsäkras värdebeständig valuta på sina insatser genom att dessa omräknas till åkerareal, samt att pastoratsfonderna skola inplaceras i kyrkofonden, oberoende av huruvida och i vad mån de komma till användning för fastighetsinköp. Det kan ifrågasättas, huruvida det finnes anledning att i större utsträckning rubba de kapitalplaceringar, som i orterna skett med avseende å dessa fonder, än som behövs för förverkligandet av syftet med omplaceringen, nämligen åvägbringandet av en värdebeständig valuta. Dylig valuta erhålles ju icke enbart genom fondernas indragning till kyrkofonden utan därtill erfordras att för medlen inköpas fastigheter, vilket helt säkert icke är möjligt med avseende å samtliga fonder på en gång. Det oaktat skulle kyrkofonden enligt kollegiets förslag gentemot pastoraten ansvara för avkastningen, som om fonderna vore placerade i fastigheter. En dylig ansvarighet kan komma att medföra en minskning av kyrkofondens kapital eller, då detta i princip icke får minskas, en höjning i utdebiteringen av allmänna kyrkoavgiften. Det kan emellertid icke anses riktigt, att landets skattedragare i gemen skola beskattas för uppehållande av de särskilda pastoratens prästlönetillgångar vid deras realvärde.

Även om det icke behöver möta svårigheter för statskontoret att i avvaktan på likviderandet av eventuella fastighetsköp placera så betydande belopp, varom här är fråga (18 miljoner kronor), torde man icke kunna bortse från de svårigheter, som kunna föreligga för pastoraten att lösgöra fonderna från nuvarande placeringar, samt de kanske mången gång onödiga och för vederbörande menliga rubbningar i dessa placeringar, som den ovillkorliga inlevereringen till kyrkofonden skulle medföra.

Rent principiellt torde ock den föreslagna inplaceringen av pastoratsfonderna i kyrkofonden stå i mindre god överensstämmelse med grunderna för den år 1932 genomförda förvaltningsreformen, varigenom ock genomförts bättre kontroll å fondförvaltningen, och närmare ansluta sig till den av 1927 års s. k. prästlönereregleringssakkunniga, vilkas förslag just innefattade

en centralisering av pastoratsfonderna till en för hela riket gemensam fond, fördordade men av statsmakterna förkastade centraliseringsprincipen.

Det torde därför finnas anledning undersöka, huruvida icke en mindre ingripande, med 1932 års förvaltningsreform bättre överensstämmande men mot syftet ändå fullt svarande anordning är möjlig att genomföra. Såsom ovan nämnts torde det ligga närmast till hands och även vara mest rättvist att pastoraten göras delaktiga i fastighetens avkastning. Med den av kollegiet föreslagna centraliseringen av fonderna utan motsvarande centralisering av fastighetsförvaltningen torde detta icke utan svårighet låta sig göra, men därest fond- och fastighetsförvaltningen lägges i samma hand torde hinder icke möta för en dylik anordning. Även ur andra synpunkter synes pastoratsfondernas inom stiftens lokaliserade användning till sitt nu ifrågasatta ändamål medföra fördelar. Inleverering av fonderna skulle icke behöva ske, förrän tillfälle till lämpligt fastighetsköp yppar sig, eller till större del än som erfordras för att finansiera inköpet. Stiftsnämnden kan i förväg göra sig underrättad om vilka fonder lämpligen böra disponeras för fastighetsköp. Själva medelsförvaltningen skulle i så fall bli föga omfattande och i huvudsak bestå endast i uppsamlande av de olika fonderna och deras användande till likvidering av köpeskillingen för den fastighet som skall inköpas. Härigenom besparas statskontoret besväret med en omfattande medelsplacering utan att stiftsnämndernas arbete behöver bli mera betungande, och man undviker en onödig rubbning av pastoratens kapitalplaceringar. Med hänsyn till den stora massan av pastoratens placeringar i obligationer och å bankräkning torde kunna förutsättas, att några svårigheter icke komma att uppstå för frigörande av erforderliga belopp för fullgörande av köpeskillingslikviden. Skulle beträffande någon enstaka placering dylika svårigheter uppkomma, torde detta helt säkert kunna ordnas genom övertagande interimsviis av fastigheten eventuellt åvilande penninginteckningar till motsvarande belopp.

På grund härav har den sakkunnige föreslagit, att pastoraten skola erhallå del i avkastningen från den gemensamma stiftsegendomen i förhållande till storleken av de fondmedel, som från pastoratet tagits i anspråk för gäldande av köpeskillingen och de av köpet föranledda omkostnader, samt att de fondmedel, som skola användas till inköp av fastighet, skola omhändertagas för förvaltning av stiftsnämnden och ingå i en för stiftet gemensam fond, kallad ..... *stifts prästlönejordsfond*. Bildandet av en dylik fond torde vara påkallat, icke så mycket för uppsamlandet av pastoratsfonderna, vilka ju ganska omedelbart skola användas för likviderandet av köpeskillingen m. m., utan för en annan mera organisatorisk uppgift, varom mera nedan.

Stiftsnämnden i Uppsala har framhållit, att det torde vara principiellt riktigt att såsom föreslagits till pastoraten redovisa den verkliga behållningen av fastigheternas avkastning. Ur praktisk synpunkt har emellertid stiftsnämnden framställt vissa erinringar. De flesta pastorat erhöles årligen tillskott ur kyrkofonden för bestridande av prästlönekostnaderna. Enklast vore om dessa pastorat finge sin andel av avkastningen från stiftets prästlöneegendom genom att de i avräkningslängden mellan kyrkofonden och pastoraten tillgodofördes en förhöjning av prästlönetillskottet, motsvarande ränta å det av pastoratet i prästlöneegendomen insatta kapitalet

enligt den för varje tid vid avräkningen gällande procentsatsen för prästlönefonder. De pastorat däremot, som icke uppbure bidrag ur kyrkofonden till prästerskapets avlöning, skulle erhålla den verkliga behållna avkastningen av sin andel i prästlöneegendomen.

Stiftsnämnden i Växjö har ifrågasatt, huruvida icke hela den samlade avkastningen från stiftets samtliga prästlöneegendomar borde fördelas mellan pastoraten i proportion till av pastoraten investerat kapital i dessa egendomar. På detta sätt undveke man procentuellt sett olika utdelningar till pastoraten. Det måste nämligen förväntas, att avkastningen av olika och vid skilda tidpunkter inköpta fastigheter komme att bliva tämligen olika. Om ungskog dominerade vid förvärvet, kunde avkastningen de närmast följande åren bliva ringa för att sedan stiga — motsatsen kunde inträffa vid riklig förekomst av äldre skog vid inköpet.

Stiftsnämnden i Lund har i detta sammanhang anfört följande:

Stiftsnämnden vill framhålla vikten av att prästlöneegendomens verkliga avkastning med frångång av förvaltningsutgifter införes i avräkningslängden mellan kyrkofonden och pastoraten. Det synes nämligen ur alla synpunkter förmånligast att sådana egendomar inköpas för prästlönejordfondens räkning, som genom skogsplanteringar och andra grundförbättringar kunna förväntas för framtiden giva större inkomster i förhållande till inköpssumman än en egendom, där dylika grundförbättringar ej omedelbart äro behöfliga i större utsträckning och där inköpssumman sålunda blir förhållandevis större. Härigenom tillgodoses också ett betydande socialt intresse. Förvaltningen av dessa prästlöneegendomar kan därför ej omedelbart förväntas giva någon större behållning. I framtiden bör däremot avkastningen bliva så mycket förmånligare vid jämförelse med det insatta kapitalet. Därest alltså den verkliga avkastningen lägges till grund vid avräkningen, torde såväl kyrkofondens som pastoratens intresse härigenom bäst tillgodoses.

Övriga *stiftsnämnder* samt *domkapitlen* hava i allmänhet ej haft något att erinra mot den sakkunniges förslag i nu avhandlade avseende.

Statskontoret har framhållit, att lösgörande av fonderade medel måste ske med största varsamhet, om kapitalförluster skulle kunna undvikas. En snabb övergång till det av den sakkunnige förordade systemet torde därför av praktiska skäl icke vara möjlig.

Kammarkollegiet — som vidhållit sitt förslag av den 3 juli 1940 enligt vilket de lokala prästlönefonderna skulle inlevereras till kyrkofonden med skyldighet för denna att svara för vissa, i enlighet med grunderna för 1938 års klockarboställslag bestämda boställskapital och boställsräntor — har funnit den risk för förlust, som kyrkofonden härvid komme att löpa, icke vara nämnvärd. Sett på längre sikt och i genomsnitt torde svårighet ej möta att vinna högre avkastning för de utav kollegiet till övertagande föreslagna fonderna än dessa i lokal förvaltning var för sig kunde ernå och även högre än de sammanlagda boställsräntornas summa kunde lämna.

Även om den befarade »beskattningen» för att prästlönetillgångarna skulle kunna bibehållas vid sitt realvärde inneslöte en verklighet, skulle väl denna beskattning i övervägande grad kompenseras av minskade anspråk på bidrag från kyrkofonden. Kollegiet erinrade i detta sammanhang om att genom den allmänna kyrkoavgiften redan en allmän beskattning av ojämförligt större omfattning införts i syfte att bereda utjämning av pastoratens prästlönekostnader.

Enligt kollegiets förslag skulle lönefonderna — bortsett från bagatellfonderna — omedelbart placeras i värdebeständig valuta utan den ojämnhet, som skulle följa med en lokal, till tidpunkten oviss placering i fast egendom. Den utjämning, som kollegiets förslag sålunda skulle medföra, saknades helt hos den sakkunnige. Den sakkunniges uttalande om olämpligheten att i större utsträckning rubba de kapitalplaceringar, som i orterna skett med avseende å dessa fonder, avsåge ett önskemål, som redan beaktats av kollegiet. Enligt kollegiets förslag borde pastoraten beredas rådrum att under en övergångstid realisera och omvandla de nuvarande placeringarna, som icke vore av likvid natur. En dylik omplacering har kollegiet ansett påkallad av det uppställda syftet — omplacering i värdebeständig valuta. Detta kunde ej få hindras av en saken ovidkommande önskan i orten att få disponera kapitalet i fråga som en ortens speciella kreditkälla.

Kollegiet har i likhet med den sakkunnige funnit det riktigt, att pastoraten gjordes delaktiga i avkastningen av fastigheter, som inköptes för lönefonderna. Men det vore för kollegiet obegripligt, att denna grundsats skulle bättre tillgodoses genom den sakkunniges förslag än genom kollegiets. Med kollegiets förslag finge pastoraten garanti att med stegring i jordvärdet utfå motsvarande förhöjning i avkastningen å boställskapitalet. Förhöjningen enligt den sakkunniges förslag vore beroende på flera osäkra faktorer: huruvida tillfälle till lämplig placering i just den orten då yppades och huruvida förvaltningen bleve lyckosam.

Prästlönejordsfondernas rättsliga ställning.

Den sakkunnige har beträffande prästlönejordsfondernas rättsliga ställning i huvudsak anfört följande:

Då förvaltningen av fastigheterna och dispositionen av avkastningen från desamma kommer att regleras genom lagstiftning, är frågan i vilkens namn fastighetsköpen skola ske uteslutande av formell natur, men den har ändock ganska stor betydelse med hänsyn till pastoratens inställning till denna fråga. Erfarenheten har nämligen visat att pastoraten i regel icke vilja gå med på att placera sina prästlönefonder i fastigheter, om förvärvet, såsom i praxis sker, skall äga rum i Kungl. Maj:ts och kronans namn. Pastoratens berörda inställning är väl förståelig. Kronan har i jämförelsevis ringa utsträckning upplåtit jord till prästerskapets avlöning, utan denna jord har i stället till mesta delen upplåtits av socknemännen själva (samtliga eller enskilda donatorer). De boställen, till vilka kronan kan anses vara ägare, äro till antalet färre och, såsom i huvudsak komministersbo-

ställen, mindre värdefulla än de av menigheter eller enskilda anskaffade. Enligt uppgifter lämnade i 1931 års betänkande med förslag till huvudgrunder för en decentraliserad förvaltning av prästlönejorden m. m. (statens offentliga utredningar 1931:24) torde kronoboställena i antal kunna uppskattas till omkring en femtedel av samtliga boställen. Därest fastighet, som skall träda i stället för av socknemännen anskaffad boställsjord, skulle förvärfvas i kronans namn, torde detta av de kyrkliga kommunerna betraktas såsom en kränkning av deras rättigheter.

Kammarkollegiet har föreslagit, att fastigheter, som inköpas för kyrkofondens medel, skola förvärfvas i Kungl. Maj:ts och kronans namn, och att de lokalt inköpta fastigheterna skola förvärfvas av det rättssubjekt, som Kungl. Maj:t i varje särskilt fall bestämmer. I ett särskilt av generaldirektören i kammarkollegiet till utlåtandet avgivet yttrande har uttalats att i sistnämnda fall lagfart skulle meddelas i kronans namn i varje fall »då icke ostridigt är, att de medel för vilka fastigheter förvärfvas, hava sitt ursprung från boställes jord, som ostridigt tillhört pastoratet eller församlingen». I en annan till kollegiets utlåtande av två ledamöter uttalad särskild mening anses, att kronan bör stå såsom förvärfvare allenast till sådana fastigheter, vilka inköpas för medel härrörande från av kronan till sitt ändamål upplåtna boställen. Alternativt har i den senare meningen yrkats att vederbörande fond skulle anses såsom förvärfvare av fastigheten. För den förra meningen synes i huvudsak åberopas att boställena tjäna ett statsintresse, nämligen prästerskapets avlöning och att denna i övrigt och till största delen utfylles av staten. Såsom stöd för den senare meningen åberopas *dels* historiska vittnesbörd, nämligen landskapslagarna (enligt vilka det tillkom bönderna att anskaffa boställe, om de ville hava kyrka och präst) samt enskilda donationer, *dels ock* domstolspraxis, enligt vilken presumption anses föreligga för att boställe, tillkommet under medeltiden, icke anslagits av kronan eller tillhör denna (se N. J. A. 1938 ref. 34 och 148 samt där åberopade rättsfall). Vidare åberopas att det är lättare för kronan att visa att boställe anslagits av denna än för den kyrkliga kommunen att styrka att så icke är fallet.

Vid en tillämpning av såväl den ena som den andra av de två ovan angivna olika meningarna torde utredning erfordras rörande tillkomsten av det boställe, varifrån fondmedlen härröra. Då en dylik utredning påkallas endast för den formella frågan om vem som skall stå som förvärfvare av fastigheten och denna fråga i praktiken har ganska ringa betydelse, synes sakligt sett utredning härom vara en onödig kostnad för det allmänna. Det vore därför fördelaktigt om lagfarten kunde ordnas på ett enhetligt sätt, oberoende av tillkomsten av bostället, varigenom angivna utredning kunde undvikas. Såsom ovan anförts torde den önskade enhetligheten icke böra vinnas på sådant sätt, att kronan insättes såsom förvärfvare.

Att lagfara samtliga inköpta fastigheter för pastoraten, även om de medel, med vilka fastighetsköpet finansieras, härröra från ett av kronan anslaget boställe, torde med hänsyn till boställsjordens ändamålsbestämning icke behöva möta några betänkligheter. På ett närliggande område, nämligen beträffande den av kronan till städerna donerade jorden, förfares så, att städerna själva stå såsom förvärfvare av fastigheter, som inköpas för medel influtna vid försäljning av dylik kronodonationsjord, samt att kronans rätt med avseende å den nyförvärfvade fastigheten tryggas genom anteckning i fastighetsboken, att den inköpta jorden iklätt sig natur av

kronodonationsjord. Även med avseende å visst slag av prästlönejord förekommer en liknande anordning, i det att till plats för prästgård av medel från försåld boställsjord inköpt fastighet enligt vedertaget bruk, oberoende av boställsjordens tillkomst, förvärvas av och lagfares för vederbörande pastorat med anteckning i fastighetsboken att fastigheten utgör prästgård i pastoratet. Löneboställen och prästgårdar intaga ingen olika ställning i rättsligt avseende; bägge slagen av fastigheter förvaltas av pastoraten under statlig kontroll. Kan prästgårdsmark förvärvas av pastorat, borde det icke finnas något hinder för att så även sker med prästlönejord.

Mot pastoratens insättande såsom förvärvare av de inköpta fastigheterna kan invändas, att det är tveksamt, huruvida pastoraten kunna vara i privaträttslig mening ägare till boställen, som under medeltiden anskaffats av socknemännen. I särskilda mål har nämligen domstolarna förklarar, att församling icke kunde anses hava förvärvat äganderätt till under medeltiden (troligen genom sammanskott av socknemännen) tillkommet boställe (N. J. A. 1916 not A 435 och 1932 ref. 53). I sistnämnda refererade mål förklarades vederbörande lokalkyrka vara framför kronan ägare till bostället. I svenska medeltidsrätten betraktades kyrkan såsom juridisk person, och då egendom överläts till prästbord, torde kyrkan kommit att betraktas såsom ägare till prästbordet. Även om sockenkyrkan i formellt hänseende är att anse såsom ägare till den under medeltiden tillkomna boställsjorden, torde likväl församlingen eller numera den kyrkliga kommunen framstå såsom den egentligen berättigade med avseende å egendomen, och sockenkyrkans ytterst av tidsförhållandena beroende formella äganderätt blir av underordnad betydelse.

Såsom i ett inom kammarkollegiet avgivet yttrande anförts torde syftet att bibehålla vederlagsjorden vid samma rättsliga ställning som det boställe, varifrån fonden härrör, kunna vinnas därigenom, att egendomen förvärvas för den eller de lokala boställsfonder, med vilkas medel fastighetsköpet skall finansieras. Boställsfonderna finge då givas karaktär av särskilt bildade rättssubjekt. En dylik anordning kan, såsom förslagsställarna avsett, väl komma till användning vid de lokala fastighetsköpen inom vederbörande pastorat men torde icke vara praktiskt genomförbart beträffande de fastighetskomplex, som skola inköpas för boställsfonder från flera pastorat. Rättsförhållandet finge då karaktär av ett samäganderättsförhållande mellan de olika fonderna med lott i fastighetskomplexet i förhållande till storleken av respektive fonds bidrag till fastighetsköpet. Bestämmelserna i lagen om samäganderätt den 30 september 1904 äro emellertid icke lämpliga för förvaltningen av fastigheter av nu ifrågavarande slag, och äganderättsförhållandena beträffande fastighetskomplexet skulle bliva ganska invecklade, helst komplexet helt säkert komme att bestå av ett flertal juridiska fastigheter, och varje fond skulle få lott i var och en av dessa fastigheter. Vad nu sagts gäller även för den händelse andra lokala rättssubjekt, såsom församlingarna eller pastoraten, skulle stå såsom förvärvare och lagfarna ägare av fastighetskomplexen.

På grund härav synes vara lämpligast att inköp av stiftsegendomarna ske i den gemensamma stiftsfondens namn, vilken fond därför måste erhålla ställningen av ett särskilt bildat rättssubjekt. Närmast skulle den få karaktär av en genom lagstiftning bildad stiftelse, vars ändamål skulle vara att möjliggöra en fördelaktig placering av prästlönefonder i fastigheter. Fondens konstituerande såsom ett eget rättssubjekt förutsätter, att

för fonden finnes representation, som skall äga tala och svara för fonden. Detta representantskap synes böra utövas av de myndigheter, som hava att föra talan för övrig ecklesiastik jord.

Vad angår fastigheter, vilka inköpas att förvaltas såsom löneboställen inom respektive pastorat, torde i och för sig icke föreligga hinder för att jämväl dylika förvärv ske för stiftets prästlönejordsfonds räkning. Att härigenom stiftsfonden kommer att bliva ägare av två olika grupper av fastigheter: 1) löneboställen och 2) stiftsfastigheter, torde ur rättslig synpunkt icke betyda något. För dispositionen och förvaltningen av fastigheterna, vilket regleras genom lag, har, såsom förut nämnts, den formella äganderätten ingen betydelse. Om prästlönejordsfonden skulle stå såsom förvärfvare av de lokala löneboställena, skulle detta medföra, att även de prästlönefonder, vilka användas till lokala fastighetsinköp, finge tillgodoföras den gemensamma fonden, och att fastigheterna komme att utgöra en tillgång för fonden. Ur bokföringssynpunkt vore detta icke en lämplig anordning. Med ordning och reda i fastigheternas redovisning torde bäst överensstämma att såsom prästlönejordsfondens tillgångar anses endast de fastigheter, som skola förvaltas av stiftsnämnden. På grund av angivna förhållanden synes lämpligast, att lagfartsfrågan beträffande löneboställena löses så, att fastigheterna förvärvas av pastoraten, vilka, på sätt ovan anförts, framstå såsom de egentligen berättigade med avseende å boställsjorden, även om äganderätten till det boställe, varifrån fondmedlen härröra, formellt ligger hos annat rättssubjekt. Vid meddelande av lagfart å den inköpta fastigheten torde anteckning i protokollet böra införas icke blott om fastighetens egenskap av prästlöneboställe utan även om det eller de boställen, varifrån inköpsmedlen härröra.

Stiftsnämnderna och domkapitlen ha icke haft något att erinra mot den sakkunniges förslag i denna del.

Statskontoret har funnit det tvivelaktigt, om lagfart för pastorat i den ordning, förslagsställaren tänkt sig, kunde genomföras utan risk för förluster för kyrkofonden. Statskontoret ställde sig för sin del bestämt avvisande till åtgärder, vilka kunde medföra ett åsidosättande i något avseende av kyrkofondens rätt.

Kammarkollegiet har i sitt utlåtande i denna del funnit, att det måste förutsättas, att varken stiftets prästlönejordsfond eller pastorat såsom ägare till de nya fastigheterna uppträdande subjekt skulle kunna göra några privaträttsliga förfoganden med den inköpta egendomen utanför de förvaltningsbestämmelser, som reglerade dess disposition. Det syntes därför fullkomligt onödigt att tillskapa en ny sådan grupp av rättssubjekt som »stiftens prästlönejordsfonder», så mycket mera som därav kunde härledas en ändring av lönetillgångarnas rättsställning. Man tillskapade på detta sätt i form av »enskilda rättigheter» onödiga hinder bland annat för en omläggning av avlöningssystemet, som under förändrade förhållanden kunde bliva nödvändig. Skäl hava icke anförts, varför en för varje stift avsedd fond skulle givas en rättslig ställning, som vore den för riket

gemensamma kyrkofonden förmenad. Det syntes i stället naturligt, att i regel kronan fyllde den roll av formell ägare, som vid placering i jord be-tingades av gällande lagstiftning om förvärv av fast egendom. Enligt kollegiets förslag skulle dock, där annat subjekt — t. ex. viss kyrka eller församling eller pastorat, som omfattade mer än en församling — varit att anse för privaträttslig ägare till den egendom, vars valuta omplace-rades, Kungl. Maj:t förordna, att förvärvet skulle ske för nämnda sub-jekts räkning. Kollegiets förslag, men icke den sakkunniges, lämnade ut-rymme för ett dylikt smidigt förfarande, där det särskilda ägaresubjektets rätt kunde bevaras även i den nya fastigheten. Den sakkunniges förslag kunde t. o. m. i många fall medföra kränkning av dylikt subjekts rätt. Kollegiet har också framhållit, att en lagstiftning, enligt vilken visst pas-torat skulle insättas såsom ägare, kunde antagas binda Kungl. Maj:ts händer vid ändring av detta pastorats indelning och därmed samman-hängande omdisponerande av det gamla pastoratets avlöningstillgångar.

Inleverering till prästlönejordsfonderna.

Den sakkunnige har framhållit, att kammarkollegiet av praktiska skäl ifrågasatt, att inleverering till kyrkofonden skulle ske allenast i den mån respektive boställsfond uppnått en viss storlek exempelvis 2,000 à 3,000 kronor. Även om fonderna skulle inlevereras till särskilda stiftsfonder torde skäl tala för att i regel icke alltför små fondbelopp investerades i fastig-heter, då eljest besväret med fördelningen av egendomens avkastning på många och mycket små andelar skulle bli alltför tidsödande. Det syntes därvid emellertid icke nödigt att fastställa ett minimibelopp för varje boställsfond, utan fonderna tillhörande samma pastorat torde mycket väl kunna sammanslås, så att andelen i den inköpta fastigheten komme att avse pastoratets samtliga i egendomen investerade fondmedel. Där-emot torde särskild redovisning böra för upplysning om fondmedlens ur-sprung lämnas för de från varje boställe härrörande fondmedel, vilka in-levererades till stiftsfonden och investerades i egendomen.

De belopp, som genom en dylik begränsning av användningen av fon-derna för ifrågavarande placering skulle undantagas, komme att bli va-ganska obetydliga. Sammanlagda beloppet av de den 31 december 1940 be-fintliga fonder om högst 2,000 kronor utgjorde 318,436 kronor eller 1.76 pro-cent av sammanlagda beloppet av samtliga fonder, fonder om högst 3,000 kronor 552,154 kronor eller 3.06 procent och fonder om högst 5,000 kro-nor 1,093,477 kronor eller 6.05 procent. Däremot vore antalet pastorat med dylika fonder jämförelsevis stort eller med fonder upp till 2,000 kronor 345 pastorat eller 28.6 procent av samtliga pastorat med prästlönefonder, fonder upp till 3,000 kronor 439 pastorat eller 36.4 procent och fonder upp till 5,000 kronor 578 pastorat eller 47.9 procent. Huruvida man i enlighet

med kollegiets förslag borde endast undantaga fonder upp till 3,000 kronor eller eventuellt borde sätta gränsen något högre eller vid exempelvis 5,000 kronor kunde vara tveksamt. Någon bestämd ståndpunkt till denna fråga torde icke behöva tagas i detta sammanhang, ty även om man i första hand för dylik placering borde taga i anspråk de större fonderna, syntes icke lämpligt att i lag bestämma ett visst minimibelopp för skyldigheten för pastorat att inleverera fondmedel, utan leveransskyldigheten torde i princip böra omfatta alla fonder, då det i särskilda fall kunde bliva behöfligt och lämpligt att för gemensamt inköp taga i anspråk även mindre fonder.

Stiftsnämnden i Skara har i sitt yttrande framhållit, att rätten att ålägga pastorat att mot dess vilja placera prästlönefond på visst sätt måtte handhas med stor varsamhet. Om emellertid sådana tvångsåtgärder icke skulle få tillgripas, torde fara vara å färde, att resultatet av den tilltänkta lagstiftningen icke komme att motsvara avsikten med densamma. *Domkapitlet i Skara* har tillstyrkt den sakkunniges förslag, men tvenne ledamöter hava reserverat sig och ansett att prästlönefond icke borde placeras mot pastorats vilja.

Stiftsnämnden i Västerås har ansett, att någon ovillkorlig skyldighet för pastorat att på anmodan av stiftsnämnden dit inleverera sina fonder icke borde förekomma utan att beslut härutinnan i sista hand skulle ankomma på Kungl. Maj:t.

Övriga stiftsnämnder och domkapitel ha ej haft något att erinra mot den sakkunniges förslag i detta avseende.

Förvaltningen av prästlönejordsfondernas fastigheter.

Den sakkunnige har beträffande förvaltningen av prästlönejordsfondernas fastigheter i huvudsak föreslagit följande:

Fastighet, som inköpes för lokala prästlönetillgångar att förvaltas av stiftsnämnd, torde böra benämnas ..... *stifts prästlöneegendom* och förvaltas i enlighet med de bestämmelser, som gälla för förvaltningen av allmänna kyrkohemman, dock med den avvikelse som följer därav, att avkastningen icke skall tillgodoföras kyrkofonden utan vederbörande pastorat. Enligt 4 kap. 56 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skall allmänt kyrkohemman förvaltas av stiftsnämnden för kyrkofondens räkning enligt de närmare föreskrifter Kungl. Maj:t meddelar. Dessa närmare föreskrifter innefattas i kungörelsen den 16 september 1932, nr 435, med bestämmelser angående förvaltningen av allmänna kyrkohemman. Enligt nämnda kungörelse skall allmänt kyrkohemman med undantag för dess skog (allmänt kyrkohemmans jordbruksdel) upplåtas på arrende. Beträffande allmänt kyrkohemmans skog skall vid skötseln därav i tillämpliga delar gälla vad som föreskrivits i ecklesiastik boställsordning samt i kungörelsen den 15 februari 1935, nr 19, med bestämmelser an-

gående tillämpningen av ecklesiastik boställsordning, i vad bestämmelserna avse skogshushållningsplaner för ecklesiastika löneboställen.

Vad beträffar kostnaden för förvaltningen av ifrågavarande egendomar skola dessa givetvis betalas av egendomarnas avkastning och förty till pastoraten endast redovisas den behållna avkastningen. Dylika kostnader torde bestå i driftkostnader och kostnader för personal, som anställas för skötseln av egendomen. Dessutom kommer stiftsnämnderna och deras kanslipersonal att åsamkas åtskilligt arbete med avseende å egendomarnas förvaltning, inbegripet bokföring av intäkter och utgifter för egendomen samt redovisning av avkastningen till pastoraten. Även om det kan anses teoretiskt riktigt att redovisa kostnaden för dylikt arbete å de särskilda egendomarna, torde emellertid ett dylikt förfarande bliva onödigt omständligt, och det synes vara mera praktiskt att låta sådana kostnader, vilka torde bliva ganska obetydliga, i likhet med kostnaderna för stiftsnämndernas verksamhet i övrigt, bestridas av de gemensamma avlöningstillgångarna (kyrkofonden).

Emellertid torde man, särskilt i början av stiftsnämndens övertagande av förvaltningen av inköpt egendom, få räkna med att avkastning icke alltid finnes tillgänglig för bestridande av förvaltningskostnad. Det torde därför vara behöfligt att förvaltningsmedel ställas till stiftsnämndernas förfogande. Sådana medel torde bära förskotteras ur kyrkofonden och med ränta återbetalas till fonden, så snart och i den mån avkastningen från egendomen lämnar tillgång därtill. Att kyrkofondens medel tages i anspråk för sådant förskott torde icke vara någon för kyrkofonden främmande uppgift. Enligt 14 § kyrkofondslagen kan pastorat erhålla lån ur kyrkofonden till byggnads- och andra arbeten å löneboställe och enligt 36 och 51 §§ boställsordningen skall kostnaden för vissa eftersatta arbeten å löneboställen förskotteras av kyrkofonden. Vidare skall kostnad för stiftsnämnds förvaltning av klockarlönefastighet i avvaktan å genomförandet av meddelat beslut om fastighetens disposition förskjutas av kyrkofonden.

Även i fortsättningen av stiftsnämndernas förvaltning torde förhållanden kunna uppkomma, som nödvändiggöra särskilda anordningar för gäldande av vissa förvaltningskostnader. För större kapitalkrävande arbeten å egendomen såsom torrlägningsföretag och skogsodling samt, där i egendomen ingå bebyggda jordbruk, nybyggnader, för vilka arbetens utförande skulle tagas i anspråk flera års avkastning, torde sålunda vara nödvändigt anskaffa medel. Detta torde kunna ske antingen, på sätt ovan anförts, genom upptagande av förskott ur kyrkofonden eller ock, där arbetena kunnat förutses, genom avsättning av en del av den årliga avkastningen, sålunda en anordning liknande den, som för löneboställe, vars avkastning tillkommer särskild avkomsttagare, sker genom bestämmande av årsbelopp för nybyggnad. Även om blott ett års avkastning eller en betydande del därav skulle behöva tagas i anspråk för arbeten av ifrågavarande slag torde för åstadkommande av någorlunda jämn utdelning av avkastningen till pastoraten kostnaden bära bestridas i angiven ordning. Att eljest variationer i avkastningsbeloppen uppkomma torde på grund av växlande utsyningskvantiteter och virkespriser icke kunna undgås. Om med hänsyn till intresset av rationell skogsvård eller av annan anledning såsom omfattande stormskador från skogen skulle något år uttagas betydligt mera virke än vad som kan anses motsvara skogsmarkens normala avkastningsförmåga torde emellertid i det här ovan angivna syftet kunna

ifrågasättas om icke den normala avkastningen överskjutande delen bör vid redovisning till pastoraten kunna fördelas på flera år, försåvitt icke dylik avkastning kan komma till användning för bestridande av större kapitalkrävande arbeten, varom nyss nämnts.

Särskild bokföring av pastoratens insatser samt av intäkter och utbetalningar bör anordnas för varje egendom, som utgör en förvaltningsenhet. Om fastighet inköpes för arrondering av en redan befintlig stiftsegendom, med vilken den skall utgöra en förvaltningsenhet, torde vara nödvändigt att hela egendomen jämväl vid redovisning av avkastningen till pastoraten betraktas såsom en enhet, så att de pastorat som lämnat bidrag till inköp av den tidigare inköpta egendomen erhålla andel i avkastningen jämväl från den nyinköpta fastigheten och vice versa. Detta nödvändiggör en omräkning av pastoratens andelstal. Vid bestämmande av de nya andelstalen torde man böra taga hänsyn till den värdeökning eller värdeminskning, som den tidigare inköpta egendomen kan hava undergått sedan detta inköp skedde.

I fall eljest av lokala avlöningstillgångar inom samma stift redan från början inköpas flera egendomar, vilka skola utgöra särskilda förvaltningsenheter, eller i framtiden tillkomma ytterligare försäljningsmedel, för vilka nya egendomar inköpas, torde vara lämpligast och mest rättvist, att de pastorat, som lämnat bidrag till inköp av viss egendom, erhålla del i avkastningen endast från denna egendom, eller sålunda att egendomarna inom stiftet icke böra betraktas såsom en gemensam tillhörighet för alla de pastorat, som inlevererat prästlönetillgångar till stiftsfonden.

Stiftsnämnden i Uppsala har verkställt en jämförelse mellan den sakkunniges och kammarkollegiets förslag. Genom kollegiets förslag skulle tillskapas en stel, onödigt invecklad och mycket arbetskrävande ordning utan förhoppning på bättre resultat trots större arbete och kostnader. Stiftsnämnden avrådde därför bestämt från antagande av kollegiets förslag.

Övriga stiftsnämnder och domkapitlen hava icke haft något att erinra mot den sakkunniges förslag i nu avhandlade avseende med undantag av stiftsnämnden i Växjö, vilkens yttrande härom i annat sammanhang refererats å sid. 20 här ovan.

Statskontoret har i sitt yttrande ej framställt erinran mot att förvaltningskostnader under vissa omständigheter förskotterades ur kyrkofonden.

Kammarkollegiet har däremot funnit den sakkunniges förslag medföra ett invecklat rättsligt och ekonomiskt redovisningssystem. En stiftsfondsplacering med andelstal för flera pastorat kunde sålunda medföra ett invecklat och improduktivt bokhållersystem. Det vore att antaga, att i förhållande härtill gemensamma förvärv för flera pastorat (i form av ekonomiska föreningar eller aktiebolag) skulle ställa sig enklare. Det syntes vidare vara olämpligt, att kyrkofonden skulle åläggas skyldighet att fungera såsom förlagsgivare för bestridande av förvaltningskostnader — däri även inberäknade byggnads-, torrlägnings- och skogsodlingskostnader — å stiftsfondsfastigheter, när kyrkofondens medel funne bättre avkastning genom inköp för dess egen räkning.

Försäljning av mark från stifts prästlöneegendom och disposition av sådana försäljningsmedel.

Den sakkunnige har föreslagit, att nu gällande bestämmelser angående försäljning av kyrklig jord borde gälla jämväl stifts prästlöneegendom. För angivna syfte syntes det vara tillräckligt, att den kyrkliga försäljningslagen gjordes tillämplig å dessa fastigheter.

Den sakkunnige har vidare föreslagit beträffande dispositionen av medel, som influtit vid försäljning av stifts prästlöneegendom tillhörigt område, att desamma borde fonderas och ingå i stiftets prästlönejordsfond samt avkastningen därå disponeras på samma sätt som avkastningen av egendomen. Dylika medel torde böra användas till grundförbättring av stiftsegendomen, på sätt ovan föreslagits beträffande löneboställe, eller ock till inköp av ägor för stiftsegendomens arrondering. Hinder syntes vidare icke böra möta mot att sådana medel återlevererades till pastorat för att användas till grundförbättring av löneboställe eller till lokalt fastighetsköp. Pastoratets andel i stiftsegendomen komme i sistnämnda fall att i motsvarande mån nedskrivas med utgångspunkt från egendomens värde vid återbäringen. Det skulle också kunna tänkas, att visst pastorats insats kunde övertagas av annat pastorat, där det efter egendomens inköp yppats tillfälle för förstnämnda pastorat att använda tillgången för lokal placering.

Vad den sakkunnige i dessa avseenden föreslagit har från *stiftsnämndernas* och *domkapitlens* sida ej mött annan gensaga, än att *stiftsnämnden i Västerås* föreslagit, att försäljningsmedel från stiftsegendom skulle få användas till ny- eller ombyggnad av hus å stiftsegendom och att *domkapitlet i Luleå* ifrågasatt, huruvida icke vid försäljning av till stifts prästlöneegendom hörande område försäljningsmedlen borde uppdelas i förhållande till vederbörande pastorats andelstal i stiftsegendomen och återställas till pastoraten för att av dem förvaltas såsom lokala prästlönefonder.

Kammarkollegiet har i sitt utlåtande givit uttryck åt samma uppfattning, som domkapitlet i Luleå omfattar.

Det synes önskvärt att frågan om placering av pastoratens prästlönefonder i fast egendom eller annan värdebeständig valuta utan ytterligare uppskov får sin lösning. Enligt den föregående redogörelsen hava efter verkställda särskilda utredningar anvisats två olika utvägar, vilka härvid kunna komma i fråga. Den första, vilken innefattas i kammarkollegiets förslag, innebär, att samtliga lönefonder utom de minsta efter viss respitid skola inlevereras till kyrkofonden. De nuvarande lönefonderna skola vidare omvandlas till boställskapital enligt de i klockarboställslagen angivna grunderna. Ur kyrkofonden skall årligen till pastoraten utgå ett belopp, motsvarande den för året på boställskapet belöpande avkastningen (boställsränta). Den andra utvägen för frågans lösning, vartill förslag framlagts av kammarrådet Skoglund såsom inom ekklesiastikdeparte-

Departementschefen.

mentet tillkallad sakkunnig, innebär tillskapandet av särskilda stiftsfonder, från vilka förvärv av fastighet sedan skall ske. Inleverering av lönefonder till stiftsfond skall enligt den sakkunnige verkställas först i den mån, medlen erfordras för likviderande av fastighetsköp för stiftsfondens räkning. Den inköpta fastighetens avkastning fördelas sedan på de pastorat, från vilka lönefonder ingått i fastigheten, efter storleken av varje pastorats insats. Det torde böra anmärkas, att ingendera av de båda lösningarna avser att utesluta placering lokalt i löneboställe anknutet till det pastorat, till vars tillgångar för prästerskapets avlöning lönefonden hör.

Vid vägandet av de båda förslagen mot varandra torde följande kunna principiellt anföras. Centraliseringstanken, vilken kammarkollegiet gjort sig till målsman för, står icke i överensstämmelse med grunderna för den lagstiftning, som genomfördes år 1932 för detta förvaltningsområde. Tvärtom underkändes vid detta tillfälle 1927 års prästlönerregleringssakkunnigas förslag om en centraliserad förvaltning av prästlönejorden och ett sammanförande av prästlönefonderna till en för riket gemensam fond. Bildandet av stiftsfonder däremot, varom förslag framlagts av den sakkunnige, torde närmare ansluta sig till grunderna för ovannämnda lagstiftning liksom ock till det av sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet vid 1932 års riksdag framlagda förslaget till en gemensam fondförvaltning genom stiftsnämndernas försorg.

Den förvaltningsmässiga regleringen av lönefondernas överförande till fast egendom synes böra genomföras efter så enkla och klara linjer som möjligt. Förfarandet att förvandla lönefonderna till boställskapital enligt först angivna förslag skulle innebära, att fonderna omsattes i areal åkerjord efter det för orten vid senast verkställda allmänna fastighetstaxering tillämpade enhetsvärde å åker av högsta inom samma ort förekommande godhetsklass vid en medelstor jordbruksfastighet med normalt byggnadsbestånd. För det sålunda fastställda boställskapet skall kyrkofonden ansvara. Det kan sättas i fråga, huruvida ett sådant förfarande verkligen är behövt för nu avsedda ändamål. Det förefaller vidare vanskligt att låta kyrkofonden ansvara för dessa boställskapital, särskilt som detta i realiteten innebär, att kyrkofonden ansvarar för del av ett pastorats lokala avlöningstillgångar utan att garanti skapas för att i varje särskilt fall bakom boställskapet verkligen ligger en fastighet. Man skulle härigenom skapa ett ansvarsförhållande, som i och för sig måste betraktas såsom främmande för kyrkofondens ändamål.

Den sakkunniges förslag låter penningfonden utan omgång direkt övergå i fastighet. Här föreslås icke något mellanled, ägnat att komplicera förvaltningen.

De myndigheter, vilka närmast komma att handhava dessa angelägenheter, nämligen stiftsnämnderna, hava tillstyrkt den sakkunniges förslag. I de fall stiftsnämnderna särskilt yttrat sig om kammarkollegiets förslag

hava dessa yttranden alltid varit bestämt avstyrkande. Det torde vara självfallet, att avseende måste fästas vid dessa myndigheters ståndpunkt till frågan. Även jag måste ur både praktiska och principiella synpunkter giva det av den sakkunnige framlagda förslaget företråde framför kammarkollegiets förslag.

Beträffande frågan om placeringsobjekt för dessa fonder ligger det närmast till hands att söka sådana, som redan nu föreligga eller som lätt nog låta sig inordnas inom den nuvarande förvaltningens ram. Kunna lönefonderna komma till användning för grundförbättring av redan befintligt löneboställe, för arrondering av sådant boställe eller för inköp av nytt löneboställe, bör sådan disposition i främsta rummet komma i fråga. Möjligheterna böra alltså undersökas för en sådan placering. Innebörden av begreppet grundförbättring kan möjligen giva anledning till tvekan. Sådan grundförbättring får icke jämföras med grundförbättring i skatteteknisk mening. Begreppet avser här närmast sådan placering, som innebär en beständig värdeökning av den fastighet, i vilken fonden placeras. Den sakkunniges förslag i detta avseende står i full överensstämmelse härmed och kan sålunda förordas.

Det torde emellertid vara att förvänta, att svårigheter skulle möta vid en placering av de särskilda lönefonderna på nu angivet sätt. För vinnande av det avsedda ändamålet är det därför nödvändigt att sammanföra fonder från flera pastorat för inköp av fastighet. Sådant sammanförande skulle enligt sakkunnigförslaget ske stiftsvis. Från något håll ha framförts betänkligheter mot att fonderna skulle kunna lösgöras från pastoratens förvaltning, även om pastoraten skulle hava en annan mening härom. Det torde dock kunna förutsättas, att när pastoraten upplysas om den verkliga innebörden av ett dylikt sammanförande av fonder för inköp av fastighet, pastoraten komma att inse fördelarna av fondernas placering i fastigheter. I vilket fall som helst kan pastoratens inställning icke tillmätas sådan betydelse, att ändamålet med den nu avsedda lagstiftningen härigenom skulle äventyras. Det torde här böra erinras om att sammansatta andra lag- och jordbruksutskottet vid 1932 års riksdag vid behandling av denna fråga uppenbarligen anlagt liknande synpunkter. 1934 års kyrkomöte har emellertid givit uttryck åt en annan mening, men samtidigt betonat vikten av fondernas placering i en värdebeständigare valuta än penningar och värdepapper. Möjligen har kyrkomötet, som för övrigt ansett sig böra avvakta den av Kungl. Maj:t anbefallda utredningen, vid det tillfället låtit sig bestämma av den förhoppningen, att stiftsnämnderna och pastoraten med stöd av gällande lagstiftning i tillräckligt stor omfattning skulle kunna genomföra lönefondernas placering i fast egendom. Av stiftsnämndernas yttranden framgår, att så icke blivit fallet. En reform är därför påkallad, men det torde böra förutsättas, att den föreslagna lagstiftningen tillämpas med

varsamhet och att fondernas placering såvitt möjligt sker i samförstånd med pastoraten.

Av dessa stiftsvis sammanförda fonder böra i främsta rummet inköpas större fastighetskomplex, huvudsakligen bestående av skogsegendomar. Vid inköp av dylik egendom bör tagas under överbägande, om icke eventuellt förefintligt jordbruk med tillräcklig stödskog kan fränsäljas egendomen. Rena jordbruksfastigheter böra i regel undvikas, enär förvaltningen av dylika ofta ställer sig kostsammare och dessutom är mera arbetskrävande och omständligare än förvaltningen av skogsegendomar. Något direkt hinder mot förvärv av jordbruksfastighet bör dock icke anses föreligga, helst som i vissa stift tillgången på skogsfastigheter är relativt begränsad. Inköp av bostadsfastigheter, industrifastigheter eller andra liknande fastigheter torde icke vara att tillråda. Såvitt gäller förvaltningen av dylika fastigheter torde stiftsnämnderna nämligen i regel icke besitta erforderlig sakkunskap och erfarenhet, något som däremot är fallet beträffande förvaltning av jordbruks- och, i synnerhet, skogsegendomar.

Statskontoret har fäst uppmärksamheten därå, att lösgörandet av fonderade medel måste ske med största varsamhet, om kapitalförluster skola undvikas. En snabb övergång till det förordade systemet torde emellertid av praktiska skäl icke vara möjlig. Lämpliga egendomar torde nämligen icke vid vilken tidpunkt som helst utbjudas till salu. Det må ankomma på stiftsnämnderna att hava sin uppmärksamhet riktad på hithörande förhållanden och vidtaga erforderliga åtgärder, när tillfälle till lämpligt inköp visar sig. Då lönefonderna av pastoraten ej skola inlevereras, förrän de behöva disponeras för likviderande av verkställda fastighetsinköp, medför detta, att stiftsnämnderna i första hand kunna använda de fonder, som omedelbart kunna lösgöras från sin tidigare placering. Först därefter och i mån av behov komma övriga fonder att inlevereras. I detta sammanhang torde böra framhållas, att rådande höga prisläge för skogs- och jordbruksfastigheter manar till försiktighet vid investering just nu av fonder i dylika fastigheter. Självfallet utesluter detta icke, att förmånliga placeringar skulle kunna göras även nu, men hela lagstiftningen får dock i viss mån karaktär av beredskapsåtgärd i avvaktan på ett ur synpunkten av fondernas placering gynnsammare tidsläge. Med hänsyn bland annat härtill torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för lagstiftningens ikraftträdande.

Enligt den sakkunniges förslag skulle beslutanderätten om användande av lönefond för nu avhandlade ändamål förbehållas Kungl. Maj:t. I några av de inkomna yttrandena ifrågasättes, om ej beslutanderätten bör anförtros åt stiftsnämnderna, åtminstone då det gäller placering av mindre betydande belopp. De gjorda invändningarna mot den sakkunniges förslag synas mig värda beaktande. Fondplaceringar i grundförbättringar och arronderingar röra sig väl i allmänhet icke om alltför stora belopp. Avgörandet

av sådana placeringsfrågor torde därför kunna överlämnas åt stiftsnämnderna. Beslutanderätten ifråga om mera betydande fastighetsinköp bör emellertid förbehållas Kungl. Maj:t. Det synes med hänsyn till vad nu anförts lämpligast, att i den blivande lagen ej intages annan föreskrift om dessa spörsmål än att det överlämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma i vilken ordning beslut om inköp eller annan placering av fonderna skola fattas.

Den sakkunnige föreslår, att de lönefonder, vilka gemensamt komma till användning för fastighetsinköp, skola ingå i en av stiftsnämnderna i varje stift förvaltd prästlönejordsfond. Fastighetsinköp skall ske i denna fonds namn, vilken fond därför beredes ställning av ett särskilt bildat rättssubjekt. Sådan fastighet föreslås erhålla benämningen prästlöneegendom. De pastorat, som lämnat bidrag till inköp av viss egendom, skola erhålla del i avkastningen från denna egendom. De fastigheter, som inköpas till löneboställe eller för arrondering av redan befintligt löneboställe, skola enligt förslaget lagfaras för vederbörande pastorats räkning men med anteckning i lagfartsprotokollet icke blott om fastighetens egenskap av löneboställe utan även om det eller de boställen, varifrån inköpsmedlen häröra.

Den sakkunniges förslag i dessa avseenden synas mig ändamålsenliga. Kammarkollegiets avstyrkan av förslaget i denna del torde i huvudsak hava sin grund i en uppfattning av den kyrkliga jordens rättsliga ställning, som icke godkänts vid den praktiska rättstillämpningen. Förslaget innebär ju på intet sätt någon fri disposition av fastigheterna för pastoraten, även om vissa av fastigheterna skulle på ovan angivet sätt lagfaras för pastoratens räkning. Den lagliga regleringen av detta fastighetsbestånd är noggrant genomförd. Någon ändring av dessa omvandlade avlöningstillgångars rättsställning är icke heller åsyftad. Kammarkollegiet har ytterligare framhållit, att förslaget skapar hinder för en omläggning av det prästerliga avlöningssystemet och för ändring av pastorats indelning och därmed sammanhängande omdisponerande av det gamla pastoratets avlöningstillgångar. Dessa farhågor synas icke böra tillmätas större betydelse. Det omfattande lagstiftningsarbete, som en omläggning av det prästerliga avlöningssystemet skulle medföra, skulle förvisso komma till rätta med dessa fastigheters inordnande under det nya systemet. Icke heller lära vid indelningsändringar föreligga större praktiska hinder för fördelning av de för pastoraten lagfarna prästlönefastigheterna än beträffande andra av kommunerna ägda fastigheter.

Stiftsnämnden i Växjö har ifrågasatt, huruvida icke hela den samlade avkastningen från stiftets samtliga prästlöneegendomar borde fördelas i proportion till av pastoraten investerat kapital i dessa egendomar. Onekligen tala vissa skäl för en sådan disposition av avkastningen, men med hänsyn till önskvärdheten att i så stor utsträckning som möjligt särskilja de olika pastoratens andelar i egendomarna synes den sakkunniges för-

slag även på denna punkt kunna godtagas. I övrigt föranleder förslaget ingen annan erinran, än att benämningen å stiftsfondens fastigheter, vilken den sakkunnige föreslagit till prästlöneegendom, bör ändras till det med inköpsmedlens ursprung och ändamål mera överensstämmande prästlönefondshemman.

Enligt den sakkunniges förslag böra de ifrågavarande hemmanen inordnas i det förvaltningssystem, som gäller för gemensamma avlöningstillgångar för prästerskapet. Hemmanen skola sålunda förvaltas av stiftsnämnderna enligt de föreskrifter, som gälla för de allmänna kyrkohemmanen. Den kyrkliga försäljningslagen bör göras tillämplig å dessa fastigheter. Det processuella representantskapet bör utövas av de myndigheter, som hava att föra talan för övrig ecklesiastisk jord. Jag finner vad den sakkunnige sålunda föreslagit ändamålsenligt och har ej någon erinran att göra häremot.

Mot de av den sakkunnige utformade lagförslagen, vari jag med hänsyn till framställda anmärkningar vidtagit mindre jämkningar, har jag i övrigt icke funnit anledning till erinran.

Procentalet i 7 § 2 stycket kyrkofondslagen.

I detta sammanhang torde få beröras en fråga, som i viss mån äger samband med spørsmålet om prästlönefondernas placering, nämligen frågan om den procentsats, efter vilken avkastning å prästlönefond vid pastoratets avräkning med kyrkofonden skall beräknas. Storleken av denna procentsats har betydelse för bestämmande av det tillskott, som pastoraten under vissa förutsättningar äro berättigade att bekomma ur kyrkofonden såsom bidrag till prästerskapets avlöning. Då förvaltningen av pastoratens prästlönetillgångar — boställen och fonder — genom 1932 års boställsreform överlämnades till pastoraten, ansågs, att dessa tillgångars verkliga avkastning, vars storlek vore beroende av pastoratets åtgöranden, icke borde ligga till grund för avräkningen utan att avkastningen skulle upptagas till beräknat belopp. Boställsavkastning skulle sålunda upptagas till ett för viss tid framåt uppskattat normalavkastningsbelopp och fondavkastning beräknas efter en räntefot av 4 procent. Härom infördes bestämmelser i 7 § andra stycket kyrkofondslagen.

I anledning av en vid 1934 års kyrkomöte väckt motion (nr 2) om en av då rådande låga ränteläge påkallad sänkning av berörda procentsats beslöt kyrkomötet (skrivelse nr 25) för sin del antaga förslag till lag om ändrad lydelse av ovannämnda bestämmelse i kyrkofondslagen av innehåll, att fondavkastning skulle beräknas till den procent, lägst tre högst fem, av fondens kapital, som Konungen bestämde. Sedan Kungl. Maj:t förelagt 1935 års riksdag nämnda lagförslag och riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag, utfärdades den 8 oktober 1935 lag om den beslutade ändrade lydelsen av 7 § kyrkofondslagen. Ifrågavarande procenttal har alltsedan ingången av år 1936 enligt Kungl. Maj:ts förordnande utgjort 3.5 procent.

I två vid 1939 års lagtima riksdag väckta likalydande motioner (första kammaren nr 169 och andra kammaren nr 246) hemställdes, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av ifrågavarande paragraf i kyrkofondslagen, att lägsta procenttalet för beräkning av fondavkastningen måtte sänkas till två. Till stöd härför anfördes, att, då ränteläget undergått ytterligare sänkning, sedan ovannämnda lagändring vidtagits, det för pastoraten vore praktiskt taget omöjligt att placera inflytande försäljningsmedel emot en till 3 procent uppgående ränta samt att pastoraten sålunda åsamkades förluster, som finge täckas genom uttaxerade medel. Om försäljningarna medförde ränteförluster för pastoraten, kunde eljest önskvärda försäljningar av boställsmark försvåras eller hindras.

Över motionerna hördes statskontoret samt vissa domkapitel och stiftsnämnder. Statskontoret anförde bland annat, att då Kungl. Maj:t ännu icke ens utnyttjat det lägsta procenttal, som vore möjligt att tillämpa, anledning att vidtaga ändring av ifrågavarande lagrum icke syntes vara för handen. Skulle, med hänsyn till ovissheten i fråga om utvecklingen av det allmänna ränteläget, skäl anses föreligga för ett vidgande av den ram, inom vilken Kungl. Maj:t hade att fastställa räntesatsen, syntes detta lämpligast kunna ske genom att, såsom ämbetsverket redan i samband med 1935 års lagändring framhållit, befogenhet lämnades Kungl. Maj:t att — utan att några gränser härför uppdroges — fastställa räntesatsen med hänsyn tagen till vid olika tider rådande förhållanden.

Första lagutskottet, till vars behandling motionerna överlämnades, yttrade i betänkande nr 30 bland annat följande:

Det torde icke kunna bestridas, att det för det dåvarande mötte mycket stora svårigheter för pastoraten att kunna med reglerna för placering av prästlönefondskapital uppnå den fastställda räntesatsen, ehuru givetvis förhållandena växlade beträffande olika fonder. Den räntesats, till vilken fondavkastningen i enlighet med kyrkofondslagen skulle beräknas, torde vara avsedd att utgöra ett slags medelränta å det sammanlagda fondkapitalet och syntes böra så nära som möjligt ansluta sig till de faktiska ränteförhållandena. Beständes fondavkastningen till högre belopp än den verkliga avkastningen, uppkomme åtskilliga i ärendet närmare utvecklade olägenheter, såsom t. ex. med avseende å försäljning av pastoratsjord. Det syntes då med hänsyn till det dåvarande låga ränteläget och i betraktande jämväl av osäkerheten i fråga om den framtida utvecklingen på området icke föreligga skäl att i lagen fastläsa ett minimum av tre procent för räntavkastningen. Huruvida i stället ett visst lägre minimaltal borde i lagen utsättas, syntes vara föremål för delade uppfattningar. Enligt utskottets mening borde det av statskontoret redan i samband med 1935 års lagändring framförda förslaget om överlämnande åt Kungl. Maj:t att utan några i lagen uppdragna gränser bestämma procenttalet tagas under förnyat övervägande. På grund härav borde riksdagen hos Kungl. Maj:t göra framställning om utarbetande av förslag i ämnet på grundval av undersökning rörande de faktiska ränteförhållandena beträffande ifrågavarande fonder.

I överensstämmelse med utskottets hemställan anhöll riksdagen i skri-

velse till Kungl. Maj:t den 20 maj 1939 om utredning och förslag angående ändring av ovannämnda lagbestämmelse i syfte att i vidgad omfattning möjliggöra det däri avsedda procenttalets anpassning efter de på området rådande ränteförhållandena.

Den sakkunnige har i sin utredning även berört denna fråga och därvid anfört följande:

Som Kungl. Maj:t ännu icke funnit anledning att utnyttja medgivandet i ovannämnda bestämmelse och fastställa däri angivna lägsta räntesats att gälla vid avräkningen mellan pastoraten och kyrkofonden, kan den ifrågasatta lagändringen för närvarande synas mindre angelägen. Ett förverkligande av förslaget om fondernas placering i fast egendom skulle också medföra, att de ekonomiska verkningarna för pastoraten med för hög räntesats skulle bli mindre omfattande. Härtill kommer att en höjning av ränteläget inträtt sedan 1939, då frågan på nytt väcktes. En förnyad sänkning av räntefoten synes emellertid redan vara påtänkt och som pastoraten i stor utsträckning placerat fonderna å bankräkning torde förändringar i bankernas inlåningsränta påverka även tidigare placeringar. Såsom förut anförts torde det knappast vara möjligt att med ens placera samtliga fonder i fast egendom utan man torde få räkna med att jämförelsevis stora belopp prästlönedel komma att jämväl i framtiden vara placerade i banker eller på annat liknande sätt. I en framtid läser därför behovet av en lagändring på detta område åter kunna uppstå och då en utvidgning av de i lag bestämda gränserna för procentsatsen icke torde föranleda till bestämmande av en lägre räntesats än den som svarar mot ränteläget vid varje tidpunkt, torde skäl tala för att först som sist vidtaga den lagändring, som för möjliggörande av räntesatsens anpassning efter de olika tidsförhållandena kan befinnas erforderlig.

Härvid synes den av första lagutskottet anvisade, av statskontoret redan i samband med 1935 års lagändring föreslagna anordningen om överlämnande åt Kungl. Maj:t att utan några i lagen uppdragna gränser bestämma procenttalet vara en lämplig utväg till frågans lösning. Kyrkolagsutskottet vid 1934 års kyrkomöte motsatte sig visserligen en dylik anordning och ansåg, att i såväl pastoratens som kyrkofondens intresse vissa gränser för räntesatsens variationer borde föreskrivas. Men då procentsatsen skall fastställas av Kungl. Maj:t torde kunna förutsättas, att de av kyrkolagsutskottet berörda intressena därvid bli iakttagna. Vid bedömning av frågan om procentsatsens storlek torde hänsyn böra tagas till det allmänna ränteläget och synes med beaktande i viss mån av de synpunkter kyrkolagsutskottet anfört anvisning härom kunna intagas i lagen.

Samtliga *domkapitel* och *stiftsnämnder* samt *kammarkollegiet* ha lämnat den sakkunniges förslag utan erinran.

Departementsschefen.

Jag instämmer i den sakkunniges förslag och vill sålunda förorda, att 7 § andra stycket kyrkofondslagen erhåller sådan lydelse att vid bestämmande av tillskott av kyrkofonden för gäldande av pastorats prästlönekostnader avkastningen av fond, som förvaltas av pastorat, beräknas till den procent av fondens kapital, som Kungl. Maj:t med hänsyn till de allmänna ränteförhållandena bestämmer.

Föredraganden uppläser härefter förslagen till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.,
  - 2) lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),
  - 3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,
  - 4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning, samt
  - 5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond,
- vilka förslag äro såsom bilagor fogade till detta protokoll (Bil. A—E), och hemställer, att lagrådets utlåtande över förslagen måtte inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:
G. v. *Krusenstjerna*.

Förslag

till

L a g**angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Fond, som utgör tillgång för avlöning av prästerskapet i visst pastorat, (prästlönefond) må i enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, användas till bestridande av kostnad för nyodling, torrläggning eller annan värdebeständig grundförbättring av boställe, som utgör avlöningstillgång för prästerskapet i pastoratet, eller till inköp av fastighet.

Dylikt inköp må avse fastighet att förvaltas av pastoratet såsom löneboställe i enlighet med bestämmelserna i ecklesiastik boställsordning eller ock fastighet att förvaltas av stiftsnämnden på sätt nedan sägs.

2 §.

Till inköp av fastighet, som skall utgöra löneboställe för visst pastorat, må icke användas medel härrörande från prästlönefond, som förvaltas av annat pastorat.

Skall fastighet inköpas att förvaltas såsom löneboställe för visst pastorat, skall förvärvet ske för pastoratets räkning. Vid meddelandet av lagfart å fånget skall anteckning ske i lagfartsprotokollet om fastighetens disposition samt om boställe, varifrån inköpsmedlen härröra.

3 §.

Till inköp av fastighet att förvaltas av stiftsnämnden må användas medel tillhörande prästlönefond från två eller flera pastorat.

Prästlönefond, som skall användas till inköp av dylik fastighet, skall omhändertagas till förvaltning av stiftsnämnden för vederbörande pastorats räkning och ingå i en fond, benämnd stiftets prästlönejordsfond.

Prästlönejordsfond kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt inför domstol och annan myndighet söka, kära och svara.

De myndigheter, vilka äga föra talan för den till prästerskapets avlöning anslagna fasta egendomen, äga jämväl tala och svara i mål, som röra prästlönejordsfond.

4 §.

Förvärv av fastighet för medel från prästlönejordsfond skall ske för fondens räkning.

Sådan fastighet benämnes stifts prästlönefondshemman och förvaltas i enlighet med vad för allmänna kyrkohemman är eller varder stadgat.

5 §.

Avkastning av stifts prästlönefondshemman skall, efter avdrag av kostnaderna för förvaltningen, tillkomma de pastorat, av vilkas prästlönefonder medel använts till inköp av hemmanet, i förhållande till storleken av insatserna; och skola hemman, som utgöra en förvaltningsenhet, vid bestämmande av pastoratens andel i avkastningen anses såsom en enhet, ändock de förvärvats vid olika tillfällen.

Kostnad för förvaltningen må, där hemmanets avkastning icke lämnar tillgång därtill eller för åstadkommande av en i möjligaste mån jämn utdelning till pastoraten, förskjutas av kyrkofonden. Vad sålunda förskjutits skall jämte ränta gottgöras kyrkofonden av framdeles inflytande avkastning av hemmanet.

Pastorat tillkommande andel av avkastningen skall användas i enlighet med bestämmelserna om användningen av avkastning av tillgångar, vilka äro avsedda för avlöning av pastoratets prästerskap.

6 §.

Sker, i enlighet med vad särskilt stadgats, försäljning eller utbyte av stifts prästlönefondshemman, skall den behållna köpeskillingen eller mellangiften tillföras stiftets prästlönejordsfond och avkastningen disponeras på samma sätt som hemmanets avkastning.

I enlighet med de närmare föreskrifter, Konungen meddelar, må köpeskillingen eller mellangiften, när tillfälle därtill yppar sig, användas till grundförbättring av hemmanet eller till inköp av fastighet att tilläggas detsamma. Dylika medel må ock användas till grundförbättring av löneboställe eller till inköp av fastighet att förvaltas såsom löneboställe för pastorat, som är berättigat till andel i avkastningen av hemmanet; skolande i ty fall den andel, varefter pastoratet är berättigat till avkastning från hemmanet, i motsvarande mån nedsättas.

7 §.

Vid den omräkning av pastorats andelstal i stifts prästlönefondshemman, vartill föreskrifterna i 5 och 6 §§ föranleda, skall hänsyn tagas till den förändring, som värdet å hemmanet kan hava undergått efter detsammas inköp.

8 §.

De ytterligare föreskrifter, som erfordras för tillämpningen av denna lag, meddelas av Konungen.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

Förslag

till

L a g

**om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning
den 30 augusti 1932 (nr 400).**

Härigenom förordnas, att 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

1 §.

Till boställen — — — till prästänkesäte.

Boställe, som — — — allmänt kyrkohemman.

Om den fasta egendom, som inköpes av medel tillhörande prästlönefon-
der från två eller flera pastorat och som benämnes stifts prästlönefonds-
hemman, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

Förslag

till

L a g

**om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1)
angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall
samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt.**

Härigenom förordnas, att 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges:

1 §.

Till kyrklig jord räknas i denna lag dels i 1 § ecklesiastik boställsordning omförmälda prästgårdar och löneboställen (prästboställen) samt stiftens prästlönefondshemman ävensom biskopsgårdar, dels sådana boställen och andra fastigheter, vilkas avkomst ingår till kyrkofonden, dels fastigheter, som äro anslagna till bostad eller avlöning åt domkyrkosysslomän, dels ock den fasta egendom, som besittes av domkyrkor samt andra kyrkor i städer och på landet.

6 §.

Där, i — — — nämnda fond.

Sker utbyte — — — för pastoratet.

Om användningen av mellangift eller köpeskilling, som härrör från stifts prästlönefondshemman, gäller vad därom är särskilt stadgat.

Huruledes, beträffande — — — Konungen förordnas.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

---

¹ Senaste lydelse av 1 § se 1938: 733 och av 6 § se 1936: 581.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27)
om reglering av prästerskapets avlöning.

Härigenom förordnas, att 22 § lagen den 9 december 1910 om reglering
av prästerskapets avlöning¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan an-
gives:

22 §.

1. Blir prästgård — — — för pastoratet.
2. Fond, som — — — av domkapitlet. Om användning av fond, som är
prästlönetillgång för visst pastorat, till grundförbättring av löneboställe
eller till inköp av fastighet är särskilt stadgat.
3. Det åligger — — — föregående år.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

---

¹ Senaste lydelse se 1932: 405.

Förslag

till

L a g

**angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932
(nr 404) om kyrkofond.**

Härigenom förordnas, att 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

4 §.

Därest av — — — sådant överskott.

Vad nu stadgats om behållna avkastningen av prästlönetillgångar, som förvaltas av pastorat, gälle ock pastoratet tillkommande andel av avkastningen från stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman.

7 §.

Om för gäldande av pastorats prästlönekostnader under året åtgår högre belopp än som täckes dels av avkastningen av pastoratets prästlönetillgångar och av pastoratet tillkommande andel av avkastningen från stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman — med undantag som i 4 § sägs — dels ock därutöver av ett belopp, motsvarande en uttaxering för skattekrona inom pastoratet av det öretal, Konungen för året bestämmer, äger pastoratet för vad ytterligare erfordras erhålla tillskott av kyrkofonden, dock ej för gäldande av lönebelopp, som pastoratet enligt 9 eller 10 § lagen om reglering av prästerskapets avlöning särskilt förbundit sig att utgöra.

Vid bestämmande av tillskott, som nu sagts, skall löneboställes avkastning tagas i beräkning med belopp, som fastställts med tillämpning av 9 § (löneboställets normalavkastning), avkastningen av fond, som förvaltas av pastorat, beräknas till den procent av fondens kapital, som Konungen med hänsyn till de allmänna ränteförhållandena bestämmer, samt pastorat tillkommande andel av avkastningen av stiftets prästlönejordsfond och prästlönefondshemman upptagas till det belopp, vartill denna andel för näst föregående räkenskapsår uppgått.

Denna lag träder i kraft å dag, som Konungen bestämmer.

---

¹ Senaste lydelse av 7 § se 1935: 526.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 28 oktober 1941.

Närvarande:

justitieråden	FORSSMAN,
	BELLINDER,
regeringsrådet	LUNDEVALL,
justitierådet	STERZEL.

Enligt lagrådet den 25 oktober 1941 tillhandakommet utdrag av protokoll över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 17 oktober 1941, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.,
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),
- 3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning, samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av stiftssekreteraren T. Gynnerstedt.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet.

Då 2 § första stycket av förslaget till lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m. icke innehåller annat än vad som jämväl utan uttryckligt stadgande måste anses bliva gällande, hemställer lagrådet, att detta stycke måtte utgå ur förslaget.

I remissprotokollet anföres, att rådande höga prisläge för skogs- och jordbruksfastigheter manade till försiktighet vid investering just nu av fonder i dylika fastigheter. Med hänsyn bland annat härtill har i det remitterade förslaget överlämnats åt Kungl. Maj:t att bestämma tidpunkten för lagstiftningens ikraftträdande.

Lagrådet vill emellertid ifrågasätta, huruvida icke lagstiftningen bör träda i kraft snarast möjligt. Det kan nämligen, särskilt under nuvarande försörj-

ningsläge, som påkallar kraftåtgärder för höjande av jordbrukets produktionsförmåga, vara av värde att nyinvesteringar företagas för grundförbättringar såsom nyodling, torrläggning och dylikt. Även inom skogsbruket kunna liknande åtgärder, t. ex. anläggning eller förbättring av väg för utforsling av skogsprodukter, böra befrämjas. Framhållas må ock, att lagstiftningen ger Kungl. Maj:t möjlighet att genom allmänna bestämmelser i tillämpningsföreskrifterna eller genom prövning i varje särskilt fall avvärja sådana kapitalinvesteringar i fastigheter som under nuvarande tidsomständigheter finnas olämpliga. Ett uppskov med ikraftträdandet skulle även fördröja genomförandet av den från alla håll tillstyrkta ändringen av stadgandet i 7 § lagen om kyrkofond rörande den procentsats, efter vilken avkastning av prästlönefond vid pastoratets avräkning med kyrkofonden skall beräknas.

På grund härav och då det av lagtekniska skäl synes i görligaste mån böra undvikas att ställa ikraftträdandet av en antagen lag på en obestämd framtid, hemställer lagrådet, att den ifrågasatta lagstiftningen måtte träda i kraft den 1 januari 1943.

Ur protokollet:
G. Lindencrona.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 oktober 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Bagge lagrådets den 28 oktober 1941 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 17 oktober 1941 remitterade förslaget till *lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.* och vissa därmed sammanhängande lagförslag.

Föredraganden anför:

I anledning av lagrådets erinran angående innehållet i första stycket av 2 § i förslaget till lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m. har jag låtit detta stycke utgå ur nämnda paragraf.

Vad lagrådet anfört rörande lagförslagens ikraftträdande finner jag beaktansvärt. Särskild vikt fäster jag vid önskemålet, att prästlönefonder må kunna under nu rådande förhållanden investeras i grundförbättringar i härför lämpliga löneboställen. Beträffande åter frågan om inköp av fastigheter skulle, i enlighet med vad jag tidigare framhållit, beslutanderätten härutinnan, så vitt gäller större fastigheter, komma att vara förbehållen Kungl. Maj:t. Jag förutsätter, att vid prövningen av dylika ärenden skäligen avseende kommer att fästas jämväl vid de allmänekonomiska synpunkter, som kunna läggas på lämpligheten av ifrågasatta fastighetsförvärv. Vid nu angivna förhållanden finner jag icke anledning motsätta mig lagrådets förslag, att lagstiftningen skall träda i kraft den 1 januari 1943.

Med hänsyn till naturen av de i lagförslagen berörda frågorna synes kyrkomötet böra beredas tillfälle att yttra sig över dessa lagförslag.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t måtte inhämta kyrkomötets yttrande över de i enlighet med vad sålunda anförts ändrade förslagen till

- 1) *lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.*,
- 2) *lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400)*,

3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,

4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt

5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdde hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till kyrkomötet skall avlätas skrivelse av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Bo Tideström.

Nr 29.

Ankom till tryckeriexpeditionen den 18 november 1941 kl. 11 f. m.

Kyrkolagsutskottets betänkande i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse, nr 16, angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.

Genom en den 30 oktober 1941 dagtecknad, till handläggning av kyrkolagsutskottet hänskjuten skrivelse, nr 16, har Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ecklesiastikären den för den 17 och den 30 oktober 1941 samt av protokollet i lagrådet för den 28 oktober 1941, förklarat sig vilja inhämta kyrkomötets yttrande över vid skrivelsen fogade förslag till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.,
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),
- 3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

Lagförslagen äro av följande lydelse:

Den ständigt ökade försäljningen av prästlönejorden, möjliggjord genom tid efter annan genomförda lagstiftningar inom detta område, innebär att densamma, som utgör en av avlöningstillgångarna för prästerskapet, i allt större omfattning omvandlas i penningfonder. En överflyttning av betydande mått har sålunda skett och sker allt fortfarande av dessa avlöningstillgångar från en värdebeständig valuta till en mera osäker sådan. Utskottet finner detta ägnat att inge allvarliga bekymmer. Med stor tillfredsställelse har nu utskottet tagit del av det föreliggande lagförslaget om sådan placering av lönefonder. Även om erinringar kunna göras mot detsamma, öppnar det dock väg för en tillfredsställande lösning av frågan om bevarandet av dessa avlöningstillgångar åt framtiden.

Utskottet.

I likhet med departementschefen vill utskottet betona vikten av att fonderna i främsta rummet vinna lokal placering, d. v. s. i grundförbättring av löneboställe eller i nyinköpt löneboställe till det pastorat, av vilket lönefonden förvaltas. Utskottet hyser vissa betänkligheter i anledning av att lagrummets avfattning rörande fonds placering i grundförbättring och departementschefens uttalande i samband härmed möjligen kan giva anledning till en alltför vidsträckt tillämpning av detta placeringssätt. Utskottet ifrågasätter sålunda om en täckdikning alltid kan anses utgöra en *värdebeständig* grundförbättring av den art, som här måste åsyftas. Innan fond placeras i grundförbättring av löneboställe, bör en fullt tillfredsställande utredning verkställas om att sådan grundförbättring verkligen på ett för framtiden bestående sätt ökar boställets värde.

Ett sammanförande av de fonder, som ej kunna vinna lokal placering, till prästlönejordsfonden inom varje stift är enligt utskottets förmenande enda möjligheten att lösa frågan om dessa fonders placering i fast egendom. Förslaget tillgodoser ett naturligt krav på att sambandet bibehålles mellan lönefonden och dess ändamål, nämligen att vara avlöningstillgång för visst pastorats prästerskap. Den fortgående försäljningen av prästlönejorden kan på intet sätt anses tillfredsställande för pastoratet. Djupast sett blir det ett pastoratsintresse, som tillvaratages genom penningfondernas placering i fast egendom. Då det enskilda pastoratet ej alltid kan förverkliga detta intresse, måste ett samarbete med andra pastorat ordnas. Förslaget om bildande av prästlönejordsfonder och förvärv av fastigheter för dessa fonders räkning innebär i själva verket allenast en reglering av detta nödvändiga samarbete genom förmedling av kyrklig myndighet inom stiftet. Då denna myndighet — stiftsnämnden — står i intim förbindelse med pastoraten och ofta har att tillvarata deras intressen, finnes all anledning att förutsätta, att stiftsnämnd och pastorat i samverkan skola på ett friktionsfritt sätt lösa de frågor, som sammanhånga med bildande av prästlönejordsfonderna och inköp av fastigheter för deras räkning.

Det skulle vara önskvärt om i förslaget till lagen om användande av prästlönefonder förfarandet vid de i lagförslaget berörda frågor närmare regleras, även om det ligger i sakens natur, att stiftsnämnderna härutinnan komma att intaga en central ställning. Förfarandet bör nu i stället närmare klargöras i den tillämpningskungörelse, som Kungl. Maj:t kommer att i anledning av lagstiftningens genomförande utfärda. Med hänsyn till önskvärdheten av att tillvarataga möjligheterna av förmånliga fastighetsinköp måste därvid åt inköpsärende givas en i görligaste mån skyndsam handläggning. I sak onödiga remisser torde sålunda böra undvikas. Förfarandet bör vidare ske under betryggande former för såväl stiftsnämnd som pastorat och uppläggas efter så enkla och klara linjer som möjligt. Utskottet förutsätter, att tillfälle beredes stiftsnämnderna att yttra sig över tillämpningskungörelsen, innan densamma utfärdas.

Under hänvisning till vad utskottet sålunda anfört, har utskottet icke något att erinra mot förslaget till lag om användande i vissa fall av prästlönefond m. m. eller mot övriga i samband härmed utarbetade lagförslag.

Förslaget om ändrad lydelse av 7 § kyrkofondslagen rörande storleken av den procent, efter vilken avkastningen av lönefond skall beräknas vid bestämmandet av tillskott ur kyrkofonden till gäldande av pastorats prästlönekostnader, föranleder icke heller någon utskottets erinran.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att kyrkomötet måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t förklara sig icke hava något att erinra mot ifrågavarande fem lagförslag.

Stockholm den 19 november 1941.

På kyrkolagsutskottets vägnar:

EDV. RODHE.

Närvarande i utskottet vid ärendets slutbehandling:

herr biskop *Rodhe*, herr *von Hofsten*, herrar biskopar *Ljunggren* och *Cullberg* samt herrar *Brundin*, *Linder*, *Jansson**, *Ljung*, *Sandström** och *Gärde**.

---

* Ej närvarande vid justeringen av betänkandet.

Nr 28.

Godkänd av kyrkomötet den 25 november 1941.

Kyrkomötets underdåniga skrivelse i anledning av Kungl. Maj:ts skrivelse angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.

(Kyrkolagsutskottets betänkande nr 29.)

Till Konungen.

I skrivelse till kyrkomötet den 30 oktober 1941, nr 16, har Eders Kungl. Maj:t, under åberopande av skrivelsen bilagda utdrag av statsrådsprotokollen över ekklesiastikärenden för den 17 och den 30 oktober 1941 samt av protokoll i lagrådet för den 28 oktober 1941, förklarat Sig vilja inhämta kyrkomötets yttrande över vid skrivelsen fogade förslag till

- 1) lag angående användande i vissa fall av prästlönefond m. m.,
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 § ekklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400),
- 3) lag om ändrad lydelse av 1 och 6 §§ lagen den 4 januari 1927 (nr 1) angående tillstånd till försäljning av kyrklig jord i vissa fall samt till upplåtelse av sådan jord under tomträtt,
- 4) lag angående ändrad lydelse av 22 § lagen den 9 december 1910 (nr 141, s. 27) om reglering av prästerskapets avlöning samt
- 5) lag angående ändrad lydelse av 4 och 7 §§ lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond.

I ärendet har kyrkolagsutskottet avgivit betänkande, nr 29, varav tryckt exemplar här bifogas.

Under åberopande av utskottets betänkande får kyrkomötet i underdånighet förklara sig icke hava något att erinra mot ifrågavarande fem lagförslag.

Stockholm den 25 november 1941.

Underdånigst.

ERLING EIDEM.

G. H. Berggren.